BELGIË-BELGIQUE
P.B.
9000 GENT X
B/43

Toegelaten gesloten verpakking B/43
Afgiftekantoor Gent X

BASTT vzw

oistat

PROSCENIUM

TIJDSCHRIFT VOOR
THEATERTECHNIEK
THEATERARCHITECTUUR
SCENOGRAFIE

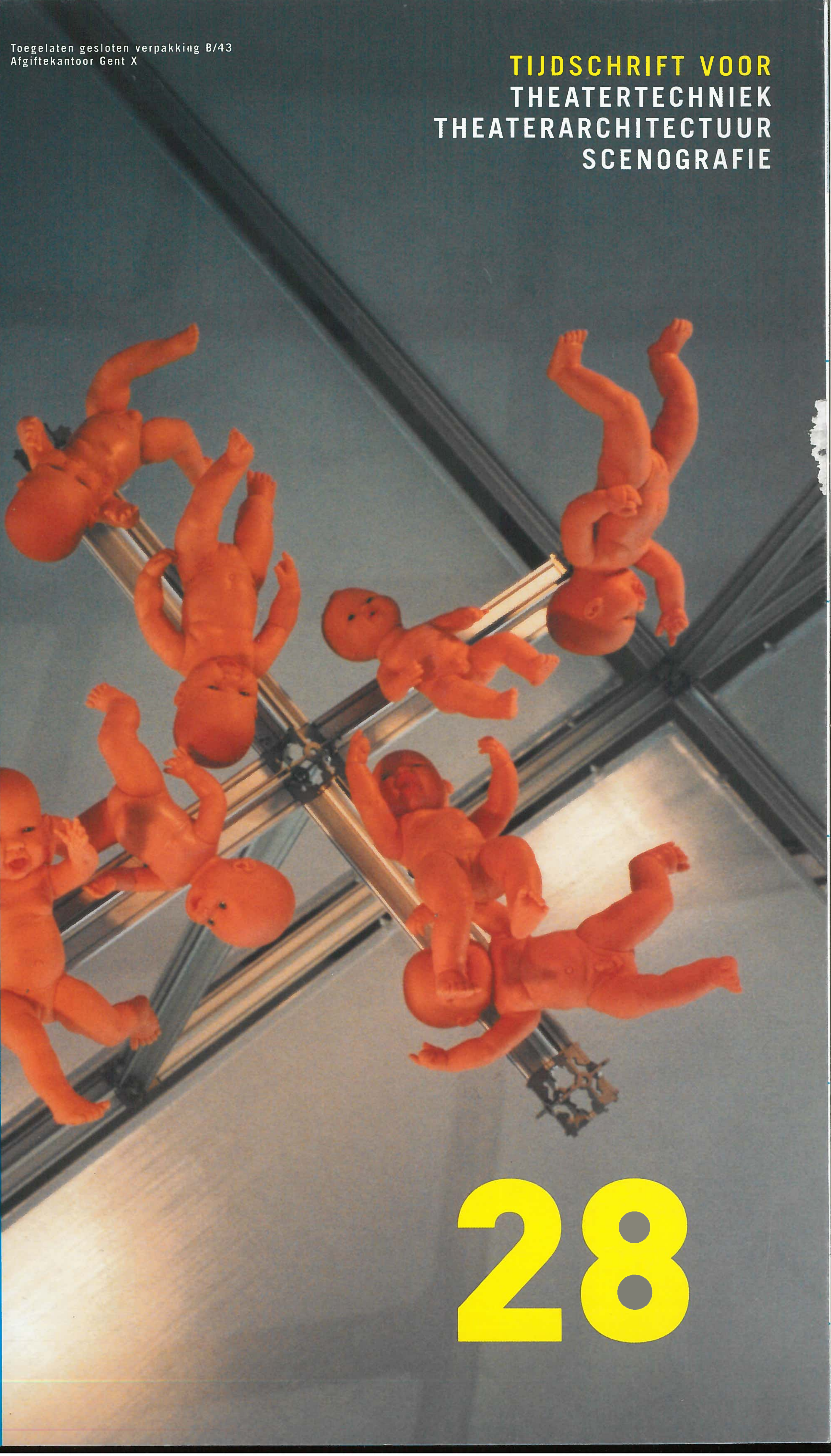

28

vzw BASTT
Azalealaan 30
B-1030 Brussel

Driemaandelijks
Jaargang 7
sept-okt-november 2003

Welcome @ ACF Booth 12.442

ADB kijkt vooruit en introduceert drie totaal nieuwe producten!

Compact en explosief

- 120, 240, 360 kringen
- Manuele tafel tot 120 faders
- Ethernet netwerkfuncties
- Gepersonaliseerde gebruikersprofielen
- Krachtige Motion Control
- All-in-one, licht en draagbaar

MENTOR

WARP

Innovatie van wereldklasse!

- Cool beam 800W zoom profielschijnwerper
- 360° onbeperkt draaibare messen
- Alle afregelingen kunnen met één hand
- Manuele of gemotoriseerde bediening

Nieuwe generatie! Nieuwe software!

- Flexibele gebruikersinterface
- Keuze uit drie bedieningsplatformen
- 16 DMX universes - 8192 adressen
- Tot 6144 instrumenten
- 96 submasters
- Modernste Ethernet functies
- Krachtige effectgenerator

PHOENIX XT

ADB
Lighting Technologies

Uw partner voor licht

gecertificieerd ISO 9001 - versie 2000

www.adblighting.com

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VOOR THEATERTECHNIEK THEATERARCHITECTUUR SCENOGRAFIE

Jaargang 7
Nr. 28 - september 2003

Proscenium is een publicatie van
BASTT
Belgische Associatie
van Scenografen en Theatertechnici vzw
aangesloten bij OISTAT

Secretariaat, redactie, correspondentie, advertentie
Azalealaan, 30
B-1030 Brussel
tel.: 02 215 08 52
fax: 02 241 44 76
e-mail: proscenium@bastt.be, bastt@bastt.be
website : www.bastt.be

Hoofdredactie
Rose Werckx

Werkten mee aan dit nummer
Luc Dhooghe
Ivo Kersmaekers
Marie Lefèvre
Jan Strickx
Marc Vandermeulen
David Vanparrys
Rose Werckx

Cover
Eye-catcher
"Space and Dance in Flanders 1999-2003"

Druk
Sintjoris - Nevele

Vormgeving
Jo Klaps voor www.brusselslof.be

Prijs per nummer: 5,00 €
Abonnement (4 nrs.): 18,00 €
Bank: 402-5525161-38 van BASTT vzw

Teksten, foto's en illustraties mogen enkel worden overgenomen mits voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Verantwoordelijke uitgever
Jacques Berwouts
Kunstenaarsstraat 100
B-9040 Gent

Adverteerders:
ADB-TTV Technologies - AMPCO Belgium - AMPTEC Stage Studio Technology - AUVICOM - BRIENEN & BAAS - CANDELA - DEE Sound & Light renting - EML/VLPS - ETIVOET - JOYSTICK Audio - J.T.S.E. 2003 - PHLIPPO Showlights - SENNHEISER Belux - SERVIOTEC - STAKEBRAND - TTAS - VERBIEST

INHOUD

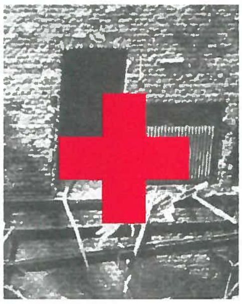

06

Veiligheid
VESTAALSE MAAGD,
... OF TOCH NIET HELEMAAL ONBESPROKEN?
HET BRANDSCHERM TER DISCUSSIE.

Is de herziening van de wetgeving betreffende het brandscherm noodzakelijk? De start van een pittig debat.

15

Tentoonstelling
CONFRONTATIE IN EEN THEATERLABYRINT

De tiende Praagse Quadriënnale voor Scenografie en Theaterarchitectuur.

21

Nieuwe media
WAAR IS MIJN GEHEUGEN?

De audiocassette en de floppy doen het al lang niet meer, nu is het diskettestation aan de beurt. Apple (Mac) en Dell bouwen geen diskettestations meer in de nieuwe generatie computers. Wat zijn de alternatieven?

23

Theatervormgeving
MACHINES VAN DE VERBEELDING

In het klassieke theater waren theatermachines elementen in dienst van de acteur, in het hedendaags theater krijgen ze een conceptuele meerwaarde in de dramaturgie.

26

Verslag
TECHNOLOGY COMMISSION OISTAT
BERLIJN - 7-9 MEI 2003

Onze Duitse vakbroeders van de DTHG nodigden de Technology Commission uit op de Showtech 2003, een kort verslag en trendsetters.

Verder
BASTT-NIEUWS
BOEKEN
VARIA

Tickets • Thermische tickets met
Veiligheidspapier • Veiligheidsinkt • Hologrammen
CLUB DANCE
Meedogenloos voor vervalsingen.
Heel vervelend wanneer blijkt dat eenzelfde zitje twee keer werd gereserveerd. Eén van de tickets is ongetwijfeld vals maar welk? Geen discussie echter bij onze tickets met hologram, veiligheidsinkt en veiligheidspapier. Met Etivoet wijst u vervalsers resoluut de deur.
Meer weten? Vraag onze companybrochure aan. Bel, mail of fax ons!
Ook controlearmbanden in diverse kleuren en materialen.
etiVoet
Certified ISO 9001 by
BVQi
Zo veelzijdig zijn zelfklevende etiketten en tickets.
Etivoet N.V. • E3-laan 43 - 9800 Deinze
Tel.: 09-386 14 44 • Fax: 09-386 70 78
info@etivoet.be • www.etivoet.be
Gespecialiseerd in rotatieve typo, flexo UV, offset, zeefdruk, hotstamp.

KMS 105
Vocalist Microphone
Neumann
...is all you need
Neumann's KMS105, a supercardioid, Live performance vocal microphone. The legendary Neumann Sound now finds its way onto the live stage as well. By employing a unique 4-layer acoustic filter, the KMS105 minimizes popping and wind noise, and with special mechanical and electronical filters, handling noise is virtually eliminated.
NEUMANN
...now on stage
Georg Neumann GmbH | Berlin
Sennheiser Belux bvba
Brusselsesteenweg 496, bus 1 - 1731 Zellik
Tel: 02/466.44.10 Fax: 02/466.49.20 - E-mail: info@sennheiser.be
Sennheiser Nederland bv
Televisieweg 62 - 1322 AM Almere-Nederland
Tel: 036/535.84.44 Fax: 036/535.84.99 - E-mail: info@sennheiser.nl
www.sennheiser.com

VARIA

WORLD STAGE DESIGN 2005

Wat is World Stage Design 2005?
Een internationale tentoonstelling van scenografie, kostuum-, licht- en geluidsontwerpen, onderverdeeld in 2 secties:
- WSD Digital Exhibition, op verscheidene grote videoschermen en interactieve computer kiosks.
- WSD Gallery Exhibition, een presentatie van 2D en 3D ontwerpen.

Wat komt in aanmerking?
Ontwerpen uitgevoerd vanaf januari 1999 uit de theater-, musical-, opera-, ballet-, circus-, film- en televisiewereld, alsook mediaproducties en performances.

Waar en wanneer zal World Stage Design 2005 plaatsvinden?
Van 12 maart 2005 tot 19 maart 2005 in de Canadian Hall van het Royal York Hotel in downtown Toronto (Ontario - Canada). The Royal York Hotel zal tevens het conferentiehoofdkwartier zijn voor de 2005 USITT Conference & Stage Expo en het 2005 OISTAT World Congress.

Wat zijn de deelnemingsvoorwaarden?
Elke ontwerper kan deelnemen aan de WSD.
Voor de prijs van 75 US$ wordt het werk tentoongesteld in de WSD Digital Exhibition.
Tevens zal zijn/haar werk voorkomen in de gedrukte WSD kataloog en op de digitale CD-Rom
Hiervan ontvangen zij een kopie en een deelnemerscertificaat.
Student-ontwerpers of ontwerpers met meerdere inzendingen genieten korting.
Deelnemers kunnen online inschrijven (door de online inschrijvingsformulieren in te vullen en digitale beelden of geluidfiles toe te voegen) of via de post (vervolledig de afgedrukte inschrijvingsformulieren en voeg hierbij kleurentransparanten en/of een diskette of cd-rom of digitale beelden of geluidfiles.)
Het inschrijvingsproces online/en post heeft plaats van juni 2003 tot 30 juni 2004.

Wie zal er in de WSD Digital tentoonstelling staan, en wie in de WSD Gallery?
Elke inzending wordt tentoongesteld in de WSD Digital. Uit deze sectie kiest een internationale jury een selectie voor de 2D en 3D Gallery Exhibition.

Zullen er prijzen uitgedeeld worden?
De beste werken uit de WSD Gallery worden gehonoreerd met medailles en cash-prijzen voor elke sector (scenografie-, kostuum-, licht- en geluidsontwerp).
De uitreikingsceremonie en receptie zal plaatsvinden op maandag 14 maart 2005.

Voor meer informatie zie website:
www.WSD2005.com
of e-mail: ericfielding@wsd2005.com
Gedrukte info verkrijgbaar op het secretariaat van BASTT, mits toezending van een Prior-zegel + adresgegevens.

"RAYMOND RENARD GAAT NAAR TONEEL"

De man die we u vandaag voorstellen is deels scenograaf - met meer dan 350 producties op zijn actief - en deels schilder. Dan is hij betoverend, ironisch en teder, soms verontrustend, een man wiens "onbevangenheid" de tegenspraken van het leven laat doorschemeren.
Dit is de zeer persoonlijke wereld van Raymond Renard, dit keer doordrongen door een andere blik, die van de "toeschouwer" die ons zijn visie geeft op de werken die hem hebben aangesproken. Shakespeare, Molière, Tchekov, Brecht, Strindberg, Handke en vele anderen die hij ons laat ontmoeten.
Toeschouwer? Toch niet volledig, want Raymond Renard kent de werken die hij voor ons schilderde duidelijk van binnenuit en onthult ze als toevertrouwd en gedeeld geheim.
Wie was Raymond Renard?
Renard werd in 1929 geboren in Oudergem en studeerde publiciteit aan La Cambre. Toch ging zijn aandacht vooral naar het theater. In 1950 realiseerde hij zijn eerste decor in het "Theatre de Poche", waar hij nadien ook werken van Ionesco, Audiberti en Vian gestalte gaf.
Daarbij ontwierp hij affiches, die telkens een link legden met de voorstelling. Hij definieerde zichzelf meer als illustrator dan graficus. Hij illustreerde tevens boeken voor kinderen.
Tussen 1950 en 1954 maakte hij voor het avant-garde "Theatre de Poche" acht decors per jaar, wat in die jaren voor een huisdecorateur een normaal ritme was.
Nadien beperkte zijn werkterrein zich niet alleen tot Brussel. Ook in Wallonië, Nederland, Duitsland en Frankrijk werd hij een veelgevraagd persoon.
Jammer genoeg kan hij deze huldetentoonstelling niet meer zelf meemaken. Hij overleed vorig jaar op 73-jarige leeftijd.

Maison du Spectacle – La Bellone
Vlaamsestraat, 46 B-1000 Brussel
23 september tot 19 oktober 2003
open: dinsdag tot zaterdag van 12 tot 17 uur

JEAN COCTEAU, SUR LE FIL DU SIÈCLE

Het Centre Pompidou richt een retrospectieve in over Jean Cocteau: dichter, schrijver, criticus, cineast, schilder en bezieler van de Franse muzikale scène. Aan de hand van tekeningen, foto's, schilderijen en manuscripten waarvan er enkele nooit werden gepubliceerd of getoond, wordt een beeld geschetst van de unieke positie van Cocteau in het culturele leven van zijn tijd.
Ook volgende films worden geprojecteerd: "Le Sang d'un poète", "Orphée", "Le Testament d'Orphée", "Les Enfants terribles", "La Belle et la bête" en "Les Parents terribles".

Centre Pompidou – Parijs
25 september 2003 tot 5 januari 2004
open: van 11 tot 21 uur behalve op maandag
nocturnes tot 23 uur op donderdag

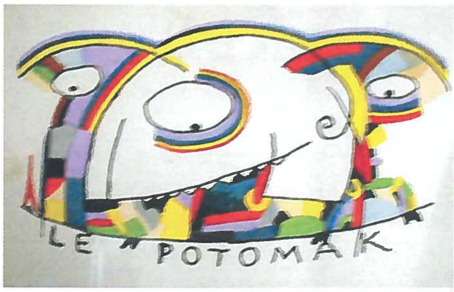

VESTAALSE MAAGD, ...OF TOCH NIET HELEMAAL ONBESPROKEN?

HET BRANDSCHERM TER DISCUSSIE

MARC VANDERMEULEN

Dit artikel beoogt vooreerst de discussie over het brandscherm en over brandveiligheid in het algemeen boven het niveau van het klassieke juridische en ideologische steekspel uit te tillen. Het lijkt soms wel alsof men het brandrisico wil bestrijden met ideologische wapens (regelneven versus anarchisten), en dat lijkt me niet zo'n goed idee. Door te veel te discussiëren over de vraag welke kameel er nu het meest geschikt is om een kanaalovertocht te wagen, riskeert men ondertussen de boot te missen. Het is ontstellend hoe weinig de betrokken partijen hun standpunten argumenteren met informatie over het gedrag van rook, vuur en publiek. Die informatie is niet alleen relatief slecht toegankelijk voor artiesten, maar ook voor veel theatertechnici. De teksten van de betreffende wetten en reglementen gaan zelden of nooit in op de achtergrondredeneringen bij de totstandkoming ervan. Een van de zeldzame teksten waarin wel veel interessante informatie staat over de eigenschappen en het gedrag van rook en vuur, en de rol van een brandscherm, is een artikel getiteld "Fire Safety Engineering", door Graeme Hansell, in het boek "Safety in Live Performance", uitgegeven in 1993 bij Focal Press ([1]). Bij mijn weten is dit werkje niet meer verkrijgbaar en er verscheen ook nooit een volledige Nederlandse vertaling van ([2]). Een belangrijk deel van dit artikel is er wel op gebaseerd. Een ander interessant, maar niet vlot verkrijgbaar document, is een eindwerk van de Amsterdamse Opleiding voor Theatertechniek getiteld "De zin en onzin van het brandscherm", in 1995 geschreven door Mark Bouma ([3]). Beide werken hebben mij tot inspiratie gediend, en het is dan ook niet mijn bedoeling mezelf als expert op vlak van brand en brandpreventie te positioneren. Dit artikel wil wel een impuls zijn om deze informatie beter te verzamelen en beschikbaar te stellen. Ik sluit ook niet uit dat er fouten of onnauwkeurigheden te vinden zijn in het onderstaande. Maar ik hoop dat dit dan een aanleiding mag zijn om juistere informatie "boven water" te laten komen om te resulteren in overzichtelijke en voor iedereen toegankelijke technische argumentatie, of om duidelijk te maken waarop de bestaande meningsverschillen gebaseerd zijn.

Brand en rook : technische kenmerken en gedrag

Hoe mensen zich een brandsituatie voorstellen en de risico's daarbij inschatten is grotendeels gebaseerd op hun praktische ervaring met vuur: een kampvuur, open haard, kaarsen, fakkels ... In dergelijke situaties is het vuur relatief eenvoudig onder controle te houden. Vanuit deze ervaringen bouwen mensen hun veronderstellingen op over hoe een brand verloopt. Uit verslagen van branden en onderzoek hierover blijkt echter dat een aantal van die veronderstellingen helaas grote misvattingen zijn.

Enkele courante misvattingen rechtgezet

- *"Een vuur breidt zich lineair en geleidelijk uit. Dat heb ik zelf zo dikwijls gezien bij zelfgestookte vuurtjes"* Fout: een brand in een geheel of gedeeltelijk gesloten ruimte breidt niet geleidelijk en lineair uit, maar via een aantal fasen en plotse sprongen. Hieronder meer uitleg daarover.
- *"Vooraleer iets kan ontbranden, moet het in direct contact komen met de vlammen"*. Fout: de uitbreiding van een brand gebeurt niet enkel via direct contact met de vlammen, maar ook "op afstand", door warmtestraling, door warmtegeleiding (bijvoorbeeld langs metalen balken), door circulatie van vrijgekomen brandbare gassen uit veel materialen (organische stoffen zoals hout en papier, maar ook plastics e.d.).
- *"Het gevaarlijkste bij een brand zijn de vlammen"*. Fout: 80% van de doden en gewonden bij een brand is niet het slachtoffer van verbranding door de vlammen, maar van bedwelming en verstikking door de rook, en door paniek wegens desoriëntatie; het niet terugvinden van de uitgangen.

Om dit te kunnen begrijpen, is het nodig het uitbreidingsmechanisme en de snelheid van een brand te doorgronden. De uitbreidingssnelheid van een brand voor een aantal verschillende gevallen wordt getoond in figuur 1.

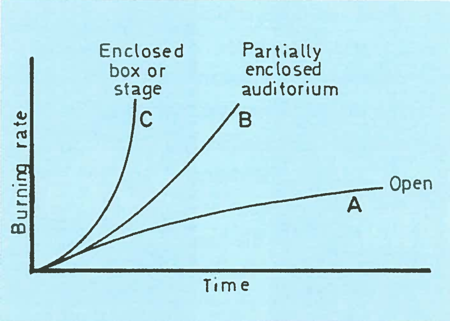

Figuur 1: Uitbreidingssnelheid van een brand in een aantal verschillende gevallen.

Waarom deze gevallen zo sterk verschillen wordt hieronder uitgelegd.

Geval 1 : Een vuur in open lucht ([4])

Deze situatie wordt afgebeeld in figuur 2, en komt overeen met curve A uit figuur 1.

Boven de vlammen [1], bouwt er zich een rookpluim op [2] met een zeer hoge temperatuur (600 tot 1000°C). Warmtestraling vanuit deze rookpluim (en natuurlijk ook direct vanuit de vlammenbasis) verhit materialen in de omgeving, hier enkel op het horizontale vlak. Deze geven daardoor vluchtige, brandbare gassen af [3], die op hun beurt ontvlammen en het vuur doen uitbreiden. Dit is de situatie én de uitbreidingssnelheid van een kampvuur in open vlakte, voor zover er zich brandstof op het horizontale vlak bevindt.

Er is in dit geval een grote aanvoer van zuurstof. De verbranding, die niets anders is dan een zuurstofverbinding, gebeurt relatief volledig. Daardoor is het aandeel van giftige CO tegenover CO2 in de rook niet extreem hoog, en de rookontwikkeling is matig. Rookgassen ver-

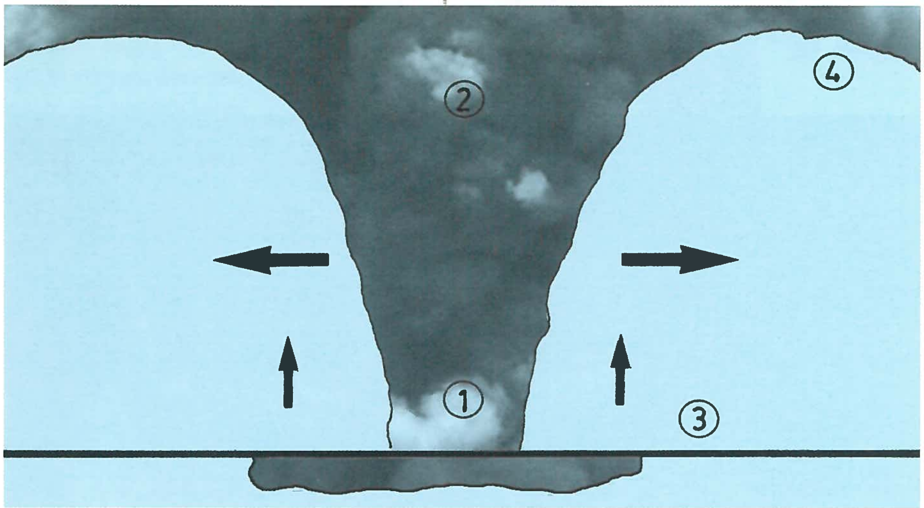

Figuur 2: Een vuur in open lucht.

spreiden zich in open lucht, vormen verderop geen bron van warmtestraling meer en worden verdund [4].

Geval 2 : Een gedeeltelijk ingesloten vuur

Zie figuur 3. Hierbij bevinden er zich niet alleen brandbare materialen in de onmiddellijke (horizontale) omgeving van de vlammen, maar ook op hogere plaatsen dan de vuurhaard: de straling uit de zeer warme rookpluim bereikt nu ook veel meer materiaal in verticale richting [5]. Dit is al het geval bij de helling van een publiekstribune, maar bijvoorbeeld ook bij bosbrand. De hoeveelheid vluchtige gassen die vrijkomt is veel groter, de hoeveelheid brandstof in de omgeving van de rookpluim ook. Deze brand breidt zich veel sneller uit (curve B uit figuur 1), en beweegt zich bovendien nu ook in verticale richting.

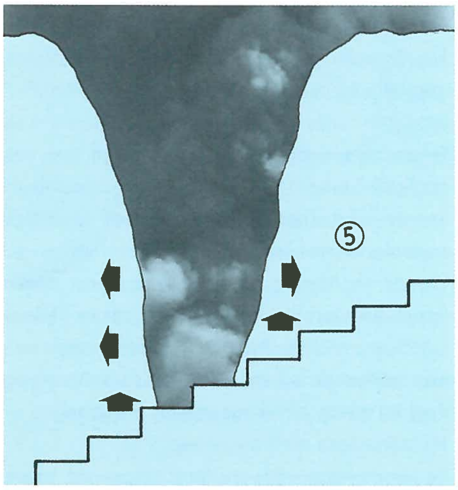

Figuur 3: Een gedeeltelijk ingesloten vuur.

Geval 3 : Een ingesloten vuur

De insluiting hoeft hierbij niet volledig te zijn: essentieel is de insluiting door enkele wanden, waaronder een plafond.

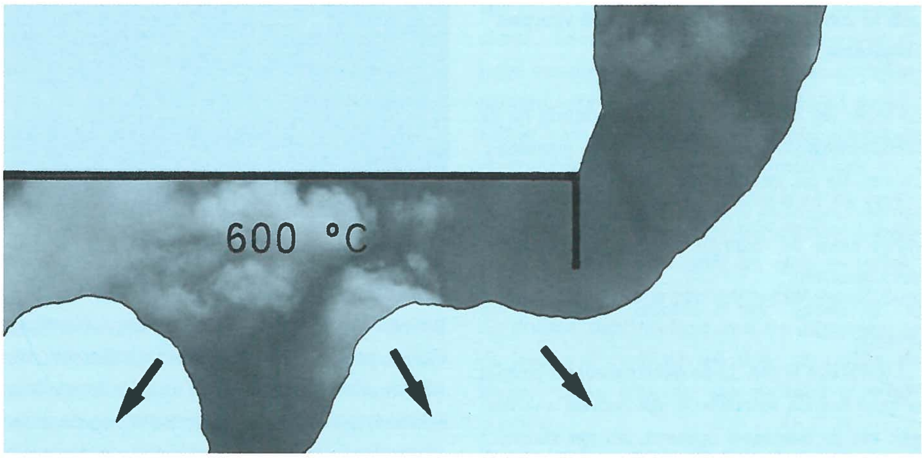

Figuur 4: Een ingesloten vuur, met aanwezigheid van een plafond

De uitbreidingssnelheid wordt voor dit geval voorgesteld door curve C van figuur 1. De warmtestraling komt nu niet enkel meer van de vlammen en de rookpluim boven de vlammen. Er bouwt zich nu immers ook aan het plafond een zeer warme laag rook op. Wanneer deze een temperatuur van ongeveer 500 à 600° C bereikt, zal er voldoende neerwaartse warmtestraling ontstaan om alles wat zich onder deze rooklaag bevindt eerst gassen te laten afgeven en deze vervolgens plotseling te doen ontbranden. Een en ander is afhankelijk van onder meer de hoogte van het plafond en van de aanwezige brandstof onder deze rooklaag. Deze situatie noemt men een flash-over.

Een andere eigenschap van een ingesloten vuur is dat de aanvoer van zuurstof kleiner is dan in open lucht. Dit heeft twee gevolgen:
- De rookontwikkeling is veel sterker dan bij een open vuur. Door onvolledige verbranding is het aantal rookdeeltjes veel groter, zodat veel dikkere en ondoorzichtigere rookwolken ontstaan.
- De onvolledige verbranding betekent ook dat er minder koolstofatomen in zullen in slagen om twee zuurstofatomen aan zich te binden om het onschadelijke koolstofdioxide te vormen (CO_2, dit is wat we uitademen en waaruit de buitenlucht voor een groot deel bestaat.). In plaats daarvan wordt een veel groter aandeel aan koolstofmonoxide voortgebracht. Dit is CO, de bekende "stille dood" bij slecht werkende of slecht ventilerende verwarmingsapparaten.

Niet alleen is er dus veel meer rook, hij is ook gevaarlijker dan die bij een open vuur. Het risico van bedwelming, flauwvallen en vergiftiging is dus ook aanzienlijk hoger, nog afgezien van het gevaar van extra giftige dampen afkomstig van bijvoorbeeld plastics. Bovendien wordt deze rook niet door buitenlucht verdund.

De gevolgen van een "flash-over"

Het fenomeen flash-over is een van de belangrijkste redenen waarom mensen de uitbreiding van een brand onderschatten. Daarom laat men zich ook zo vaak verrassen als men een brandende ruimte binnengaat om een reddingspoging te wagen. Brandweerlui krijgen een speciale "flash-over" training. Deze is er op gericht de symptomen te herkennen die op een naderende flash-over wijzen. Als voorwerpen die nog niet bij de vuurhaard betrokken zijn bijvoorbeeld, toch al rook beginnen af te geven, kan dit een indicatie zijn om de ruimte te verlaten. Ook ondoordacht handelen kan het risico verhogen: het openen van een deur of venster kan een flash-over uitlokken door de plotse aanvoer van extra zuurstof.

Anderzijds zal men vaak trachten de hete rooklaag te laten ontsnappen via rookluiken, of desnoods door hoger gelegen vensters in te slaan of een gat in het dak te maken. Dit moet wel oordeelkundig gebeuren om geen averechts effect te sorteren.

Een rookgasexplosie - "backdraft" in het Engels - komt vaak samen met een flash-over voor. Ze wordt veroorzaakt indien hete rookgassen vanuit een situatie van onvolledige verbranding plots (bijvoorbeeld door het openen van een deur of raam) toch van zuurstof worden voor-

DE KAT GAF ALARM

"Toen de huisbewaarster van de Koninklijke Vlaamse Schouwburg om halfacht het ochtendmaal gereedmaakte, werd haar aandacht gevestigd door het gemiauw van haar kat, die vervaarlijk aan de deur krabde en met de haren rechtop liep. De vrouw ging daarop kijken naar de eerste verdieping in het achtergedeelte van de schouwburg. Daar stelde zij met ontzetting vast dat brand was uitgebroken.
De huisbewaarder, onmiddellijk verwittigd, greep een blusapparaat en deed een poging om te blussen. Ziende dat de vlammen reeds hoog opsloegen, liep hij onmiddellijk naar buiten en telefoneerde naar de brandweer.
De huisbewaarder gelukte er in zijn vertrekken terug te bereiken en wist zijn twee kanarievogels te redden. De kat echter is in de vuurpoel omgekomen."

Zo lezen wij op 26 mei 1955, de ochtend na de schouwburgbrand van die rampzalige woensdag, 25 mei. De kat was gelukkig het enige slachtoffer van de reusachtige brand in een gebouw, dat in de vorige eeuw 'de veiligste schouwburg ter wereld' werd genoemd.
In "De Zweep" van 1 oktober 1887 lezen we immers:
"In geval van brand. In de gansche wereld bestaat er geen tweede schouwburg, die zooveel waarborgen aan de bezoekers oplevert, als het Vlaamsch theater. Meer dan tweehonderd deuren, uitgevende op trappen en buitenbalkoens, zoowel in de zaal als op het tooneel, voorzien in alle gevallen die zich zouden kunnen voordoen.
Meester Baes heeft onder dit opzicht wonderen verricht, en men dient den schouwburg in zijn bijzonderheden te kennen om te durven neerschrijven: Er mag gebeuren wat er wil, in den Vlaamschen Schouwburg kunnen geene ongelukken gebeuren, ja, kan het in de zaal niet branden. Al de verdiepingen zijn gewelfd in kareelsteen, tot het plafond toe, waaronder de kroonluchter hangt.
De zaal is van het tooneel gescheiden door eenen hoogen muur, die ze gansch afzondert.
Het voetlicht staat thans achter het orkest, derwijze kunnen er nooit tooneelspelers op het tooneel verbrand worden.
De Brusselsche familiën zullen dus bij voorkeur naar den Vlaamschen Schouwburg komen, alwaar zij de verzekering hebben, niet levendig verbrand te worden, zoals te Parijs en te Exeter."

Architect Jan Baes had inderdaad de grootst mogelijke veiligheidsvoorschriften in acht genomen. Op het moment immers dat hij aan zijn plannen begon, brandde in Italië een schouwburg volledig uit. En bij deze ramp kwamen talrijke toeschouwers om het leven. Zulks zou in de Vlaamse Schouwburg niet gebeuren.
Dat was ook het geval. Buiten de ongelukkige kat, viel er geen enkel slachtoffer te betreuren. Wel was de Vlaamse Brusselaar op die ongelukkige ochtend van 25 mei plots beroofd van de enige schouwburg en stonden artiesten en technisch personeel in de werkelijke betekenis op straat.
Het is immers zo dat brand behoort tot de heirkrachtgevallen, waardoor het contract, waarmee acteurs verbonden zijn aan de schouwburg, onmiddellijk opgeschort werd en nog wordt.

Hoe de brand ontstond zal steeds een open vraag blijven. Vermoedelijk zal het wel ingevolge een kortsluiting geweest zijn. Na de brand situeerden de deskundigen het ontstaan immers in de omgeving van het lichtorgel, dat volgens de meeste verslaggevers uit die tijd, dringend diende vernieuwd.
Sommigen meenden echter de schuld van de ramp in de schoenen te moeten schuiven van... De Vlaamse televisie. De verklaring hiervoor is eenvoudig: De avond voor de brand had de Vlaamse televisie vanuit de Koninklijke Vlaamse Schouwburg een rechtstreekse uitzending verzorgd van het spelprogramma: 'Knal... wie vangt de bal'.
Wij citeren Staf Knop, die voor "Het Laatste Nieuws" onder de titel 'Verslagenheid bij toneelspelers en liefhebbersgezelschappen' een uitgebreide reportage aan deze brand wijdde.
"Tijdens dit programma getiteld 'Knal, wie vangt de bal' werden tal van spelen en wedstrijden ingericht, waaraan de toeschouwers deelnamen. Aan de zoldering en aan de balkons hingen honderden ballonnetjes, die met groepjes van tien waren vastgebonden. Iedere tros ballonnetjes was ook bevestigd aan een knalbus.
Op een gegeven ogenblik drukte de spelleider op een knop zoadat al de knalbussen tot ontploffing kwamen en de ballonnetjes traag in de zaal vielen. de toeschouwers grepen gretig naar de ballonnetjes, want in een twintigtal ervan zaten genummerde briefjes, waarmee mocht deelgenomen worden aan de wedstrijd. De deelnemers kwamen op het toneel, waar zij allerlei spelen moesten uitvoeren. Aan de deelnemers werd ook een hoed op het hoofd gezet met een lont die in brand werd gestoken. In sommige hoeden zat een knalbus, die dan ontplofte en papiersnippers in de lucht wierp."

Er was dus, voor dit 'knal'-programma wel wat springstof binnen de muren van de schouwburg aan de Lakenstraat. Nochtans werden de nodige controles uitgevoerd.
"Na de voorstelling heeft de van dienst zijnde brandweerman zijn gewone ronde gedaan. Tijdens iedere voorstelling bevindt zich een brandweerman achter de schermen en na de voorstelling doet hij steeds een ronde in gans het gebouw.
Hij stelde toen niets ongewoons vast.
De huisbewaarder was nochtans niet gerust en om 2 uur 's nachts stond hij op om zelf een ronde te doen in de schouwburg. Ook hij stelde niets ongewoons vast."

Nochtans diende enkele uren later groot alarm te worden geslagen. De Vlaamse Schouwburg brandt! Werkelijk met man en macht trokken verschillende brandweerkorpsen naar de Lakenstraat. Dat kwam

vervolg op pagina 10

zien. Een zeer grote hoeveelheid verhit CO gas kan plots alsnog met de zuurstof reageren om CO2 te vormen, deze reactie is echter zo hevig dat ze een explosie vormt.
Kenmerken van een naderende rookgasexplosie kunnen zijn: beweging of barsten van de ruiten door interne druk, kleine gele vlammen met veel zwarte rook (soms bruine of gele rook), rook die onder deuren en kieren uitkomt en "pompt" ; weer naar binnen wordt gezogen.
Ook hier worden brandweerlui voor opgeleid. Ze leren bijvoorbeeld de techniek van "flanking": ze zullen nooit een deur of raam van een brandend ruimte openen of inslaan wanneer ze er recht voor staan, maar ze blijven aan de zijkant om de eventueel buitenkomende explosie of steekvlam te ontwijken.

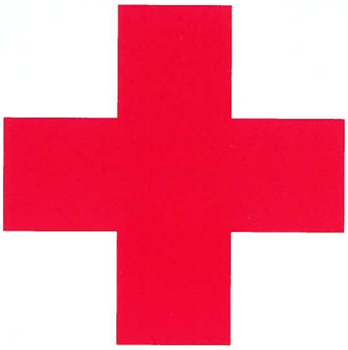

De paddestoelwolk.
Dikwijls zijn er in de manier waarop rook zich door een ruimte beweegt vergelijkingspunten te vinden met de wolk van een atoombom. Warme rook stijgt op, verplaatst zich langs het plafond en daalt (als gevolg van gedeeltelijke afkoeling) langs de muren weer neer. Dat betekent dat de wanden in een ruimte (waarin zich dus de uitgangen bevinden!) vaak al aan het zicht onttrokken worden zonder dat de hele ruimte al met rook gevuld hoeft te zijn. Wie naar de vuurhaard blijft kijken, loopt het risico niet te merken dat achter hem "het rookgordijn gesloten wordt".

Is een spontane reactie ook de beste reactie ?
Mensen reageren meestal op basis van eigen ervaringsgegevens. Die zijn echter niet steeds erg nauwkeurig, of niet van toepassing op een brand in een gebouw. Dat leidt er toe dat mensen de gevaarsituatie vaak onderschatten, en de snelheid van de vuuruitbreiding foutief beoordelen omdat ze de fout maken die te vergelijken is met die van een kampvuur. Bovendien is men in de regel veel banger voor de vlammen en minder voor de rook. Helaas is dit vaak onterecht. Haensell ([5])verwijst onder meer naar de beruchte brand in het Iriquois Theatre in 1903 in Chicago, waar sommige mensen op de hoogste balkons zittend in hun stoel werden teruggevonden. Ze waren al gestikt nog voor ze er zelfs toe kwamen van recht te staan! Een gedeeltelijke verklaring hiervoor zou gezocht kunnen worden bij een fenomeen dat in de sociale psychologie "diffusie van verantwoordelijkheid" (Diffusion of responsibility) wordt genoemd ([6]). De reactie van een groep mensen verloopt trager naarmate de groep groter is. De interesse voor dit fenomeen werd in 1964 gewekt door een tragisch geval van een vrouw die op straat vermoord werd, terwijl minstens 38 mensen in de gebouwen rondom haar hulpgeroep hoorden. Het duurde echter ontstellend lang voor iemand ook maar iets ondernam, al was het maar de politie bellen (The Kitty Genovese Case, zie ([7]). Aanvankelijk werd verondersteld dat dit een voorbeeld was van de kille onverschilligheid van mensen voor elkaars lot. Maar meer onderzoek en experimenten toonden aan dat deze conclusie waarschijnlijk onterecht was. Een van die experimenten ging als volgt: groepen mensen van variabele omvang werden in één ruimte bij elkaar gebracht. In de ruimte daarnaast ensceneerde men een noodsituatie (vb. door hulpgeroep, geluiden van zware valpartijen, rook....). Men ging na hoe lang het duurde vooraleer iemand uit de groep proefpersonen een initiatief nam om hulp te bieden. Normaal zou men verwachten dat hoe groter de groep is, hoe groter ook de kans dat er iemand het initiatief neemt en hoe sneller er hulp geboden wordt. Vreemd genoeg blijkt het omgekeerde waar te zijn. Wanneer mensen twijfelen over wat ze zullen doen, hebben ze de neiging zich te richten naar het gedrag van de anderen om voor zichzelf de knoop door te hakken. Soms heeft dit tot gevolg dat niemand wat onderneemt. Hoe groter de groep is, hoe langer het duurt voor deze impasse doorbroken wordt.
Bij een brand spelen bovendien ook nog vertragingseffecten door bedwelming en duizeligheid.
Als er dan eindelijk iets gebeurt, is het vaak een irrationele paniekreactie, waarbij mensen bijvoorbeeld de neiging vertonen weer buiten te willen via de weg langs waar ze binnenkwamen, zelfs als er een kortere weg is. Wanneer iedereen dezelfde vluchtweg kiest, ontstaat daar vaak een opstopping, met als gevolg een tragere evacuatie dan mogelijk, en niet zelden verplettering en vertrappeling.

Van deze trage reactie van mensen kan echter ook positief gebruik gemaakt worden om een ordelijke en gecontroleerde evacuatie uit te voeren voor er paniek uitbreekt. Uit het voorgaande blijkt het enorme belang van het bestaan van een op voorhand afgesproken "calamiteitenplan": wie doet wat in welk geval? Wie probeert te blussen? Wie opent de deuren? Wie spreekt het publiek toe? Wat wordt er precies gezegd? Hoe maakt men duidelijk wat de andere mogelijke uitgangen zijn dan deze waarlangs de mensen binnenkwamen? Er moet (onder meer wegens "diffusion of responsibility", maar ditmaal bij diegenen die moeten ingrijpen) vermeden worden dat op het moment zelf nog iets onduidelijk is of nog overlegd moet worden.

Wat doet een brandscherm ?
Voorgaande laat al vermoeden dat de bescherming van het publiek tegen de gevolgen van een brand op het podium, meer te maken heeft met rook dan met vlammen.
Een systeem voor rookbeheersing werd door Oostenrijkse ingenieurs voorgesteld in 1885, als reactie op een brand in het Ring theater in Wenen in 1881, waar 441 doden te betreuren vielen. Ze ontwikkelden hun ideeën aan de hand van een aantal proeven met een op schaal nagebouwde theatersituatie, waarin de ontwikkeling van rook en vuur in gecontroleerde omstandigheden kon onderzocht worden.
In hun visie is een brandscherm in de eerste plaats bedoeld om rook uit het publieksgedeelte te houden en er zelfs uit weg te zuigen, zodat een evacuatie niet gehinderd wordt door de slechte zichtbaarheid van de uitgangen en de wegen er naartoe, en door de giftige en bedwelmende effecten van de rook voor het publiek.
Daarnaast (maar volgens deze visie bijkomstig) speelt een brandscherm ook een rol als compartimentering die de uitbreiding van de vlammen naar de publieksruimte moet verhinderen. Een brandscherm speelt in op de luchtdrukverschillen in en rond een ingesloten vuurhaard.

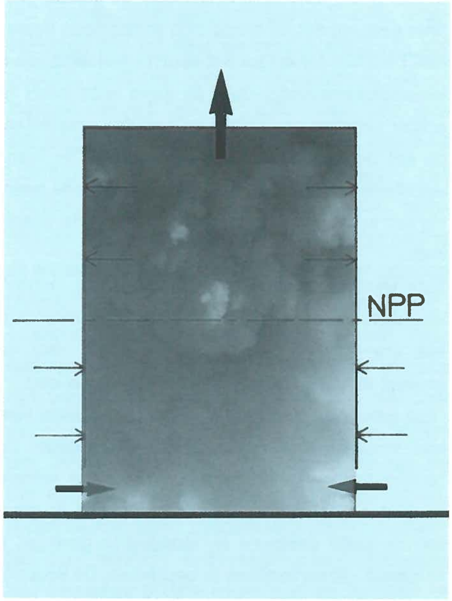

Figuur 5: ***geventileerde" brand waarbij de inlaatopening(en) onderaan ongeveer even groot zijn als de uitlaatopening(en) bovenaan.***

ook gedeeltelijk door het uur waarop alarm werd gegeven. Het was immers net het tijdstip van de wisseling van de ploegen. Men voorzag echter een behoorlijke karwei, zoadat beide ploegen ingeschakeld werden. Dat bleek achteraf wel nodig. Wij laten een ooggetuige aan het woord:
"Om acht uur had het vuur een grote uitbreiding genomen. Het werd aangewakkerd door een Noordoostenwind. Aan de linkerzijde van het gebouw sloegen de vlammen wel twintig meter op. En dan begaf het dak. Het ontplofte als het ware onder de geweldige hitte. Brokstukken van het bovenste muurgedeelte vlogen langs weerszijden van de schouwburg naar beneden.
Ondertussen waren de brandweerlieden op de drie ladders gekropen.
Ook op de gaanderijen, die op elke verdieping langs de buitenzijde van de schouwburg lopen, vatten talrijke pompiers post en richtten zij lansen op het vuur. In de straten was spoedig een dichte menigte verzameld."

De KVS voerde die dag echter een bitter spektakel op, een rampzalige tragedie. Sommige 'brandrecensenten' gaven als commentaar: "Van 8 tot 9 uur konden de honderden toeschouwers buiten vrij spectaculaire toneeltjes meemaken."
Daarbij werd gedoeld op de beslist gevaarlijke situatie van de brandweermannen op de balcons, de zwarte rook en wolken" die tot ver in de stad zichtbaar waren", maar ook op de bewegingen van de kijklustigen. Op een bepaald moment moest de massa op de Hooikaai zelf onder de bomen vluchten "ten gevolge van de steenneerslag na iets wat leek op een zware ontploffing".
Dat zal ongetwijfeld het moment geweest zijn, dat het brandscherm het begaf.
Het 'ijzeren gordijn', dat de afsluiting tussen het toneel en de zaal vormt, waardoor het gebouw, precies bij brand in compartimenten wordt onderverdeeld, heeft nochtans lang stand gehouden en er voor gezorgd dat de brand zich grotendeels beperkt heeft tot het toneel en het voorste gedeelte van de toeschouwersruimte. Door de grote hitte heeft het echter begeven en is met een knal (de ontploffing) op het podium gestort. Gelukkig waren de brandweerlieden op dat ogenblik reeds voldoende bedrijvig om verdere uitbreiding van de brand te voorkomen.
Toch werd de schouwburg voor maanden, achteraf zou blijken voor enkele jaren volkomen onbruikbaar. Met alle noodlottige gevolgen vandien voor een groepje mensen, die eveneeens kwamen kijken:
"Een groot deel van het schouwburgpersoneel sloeg met verslagenheid de blussingswerken gade. Ook talrijke toneelliefhebbers wie de Vlaamse schouwburg zo na aan het hart ligt, waren naar de plaats van de ramp gekomen en stonden in groepjes de komende gebeurtenissen te bespreken. De Brusselse toneelliefhebbers geven gewoonlijk iedere dinsdag een voorstelling. Iedereen vraagt zich af waar de komende voorstellingen zullen kunnen ingericht worden en in welke zaal.
Voor de beroepsspelers en gans het schouwburgpersoneel is deze brand een zware slag. De heer A.L. De Bruyn, bestuurder van de schouwburg, die sinds een drietal dagen ongesteld is, liet zich geregeld inlichten over de blussingswerken.
Meester K. Poot, lid van de toezichtscommissie van de Koninklijke Vlaamse Schouwburg, zou woensdagnamiddag een onderhoud hebben met de heer L. Cooremans, schepen van Openbaar Onderwijs, om de eerste maatregelen te bespreken omtrent het lot van het personeel."

Om 9 uur, een uur na het alarm meldde de commandant van de blussingswerken dat de brand onder controle was. Et diende echter nog lang nageblust. Toen het grootste gevaar geweken was, kregen de verslaggevers toelating om binnen een kijkje te nemen:
"Toen wij in de zaal konden doordringen en daar de aangerichte verwoesting zagen, konden wij een huivering niet bedwingen. Het was vreselijk. De Vlaamse Schouwburg was vernield."

Dat was niet helemaal het geval. De brand had zich gelukkig beperkt tot het toneel en de zaal. De kleedkamers van de artiesten, die zich achteraan bevinden en door een dikke muur van het toneel gescheiden zijn én het mooie foyer bleven gespaard.
De volledige toneelinrichting had er moeten aan geloven. Het vele materiaal, dat na de TV-captatie van de vorige avond, op het toneel was gebleven, was totaal vernield. De voornaamste decors, die in het magazijn van de schouwburg zelf waren opgestapeld, werden de prooi van de vlammen, evenals het lichtorgel:
"Op het toneel is niets anders meer te zien dan zwartgeblakerde muren en een put vol verwrongen ijzeren balken en rokend puin."

Maar ook de zaal had erg te lijden. De koepel is verbrand en alle ruiten gebarsten. De fresco's, die de zoldering versierden, en de beschildering van de balcons zijn volledig weggebrand. In de fluwelen zetels zijn tal van verbrande plekken waar veren en vulsel uitpuilen.
De schade aan het gebouw wordt op enkele miljoenen geraamd.

Overgenomen uit:
Open Doek
Honderd jaar Koninklijke Vlaamse Schouwburg
Auteur: Hugo Meert
Uitgeverij J. Hoste n.v. - Brussel - 1977

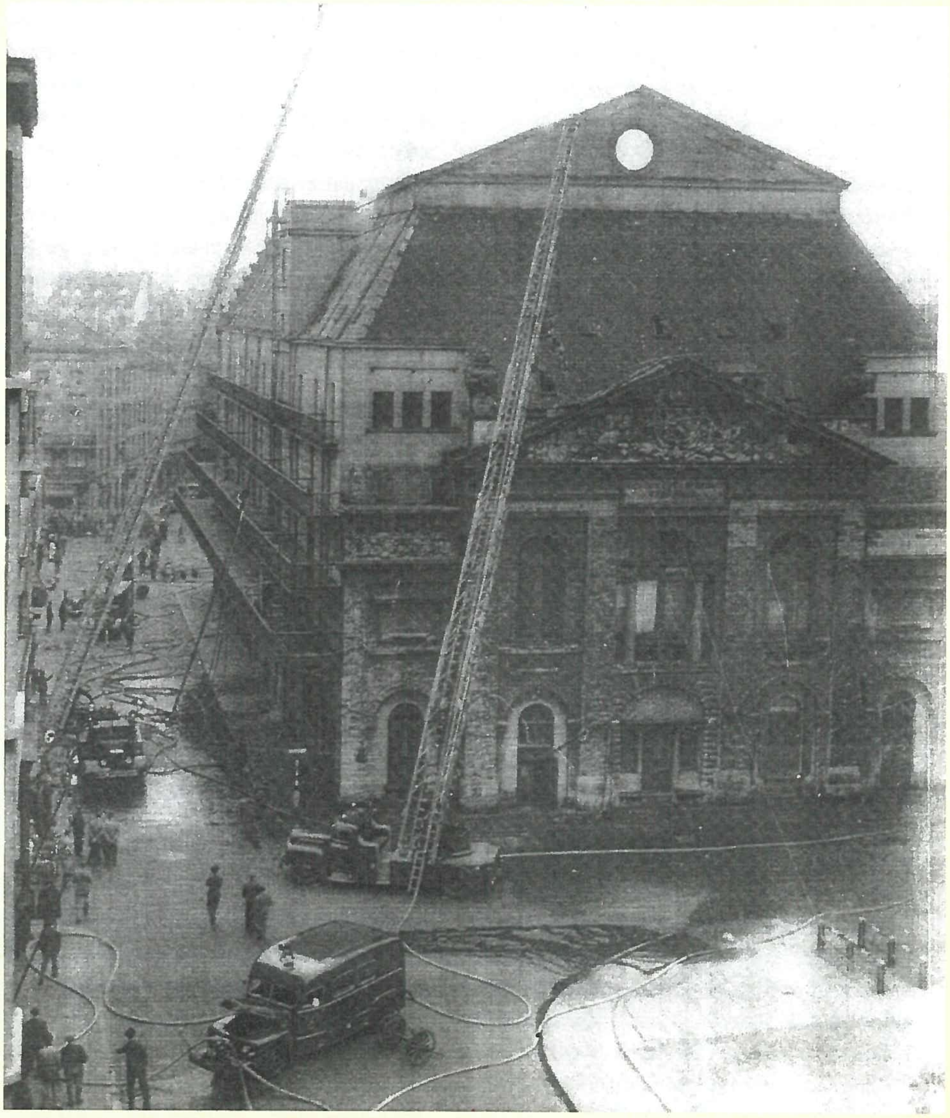

Hoe dit in zijn werk gaat, wordt hieronder uitgelegd aan de hand van een ruimte met onderaan luchtinlaatopeningen en bovenaan uitlaatopeningen. We bekijken de verschillende gevallen.

Situatie 1 : Inlaatoppervlakte ongeveer zoals uitlaatoppervlakte

In elke ruimte waar zich een vuur ontwikkelt, zal er een opwaartse luchtstroom ontstaan ("thermiek"). Als lucht en rook uit de bovenste ventilatieopeningen stromen, betekent dit dat de druk onder het dak groter is dan de druk buiten. Er wordt lucht aangezogen door de onderste inlaatopeningen. Daar is de druk dus lager dan buiten.

Ergens op een hoogte tussen deze twee zal de druk dus gelijk zijn aan de buitendruk. Daar bevindt zich het vlak van gelijke druk ("neutral pressure plane, NPP")

Situatie 2 : Inlaatoppervlakte veel kleiner dan uitlaatoppervlakte

In dit geval zal het neutrale drukvlak stijgen, soms tot vlak onder het dak. De luchtstroom door de (grote) opening bovenaan zal verminderen, maar tevens zal de druk onderaan nog veel lager worden dan de buitendruk. Er zal door alle openingen en kieren onderaan lucht aangezogen worden, zodat de rook efficiënt uit het publieksgedeelte gehouden wordt of er zelfs van wordt weggezogen.

Brandscherm en rookluiken samen vormen een onderdruk aan de kant van het podium.

Deze onderdruk kan zo sterk worden dat het brandscherm naar binnen gebogen wordt. Nochtans is dit een stalen deur van meerdere centimeters dik met een massa van meerdere tonnen. (Zie de ooggetuigenverslagen van brandweerlui onder meer van de brand in Theatre Royal in Portsmouth, 1972) ([8]). Dit geeft een idee over de krachten die vrijkomen bij een grote brand.

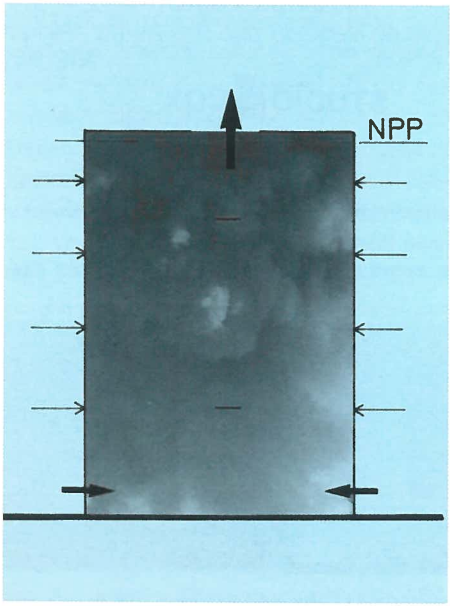

Figuur 6: Situatie waarbij het inlaatoppervlakte een stuk kleiner is dan het uitlaatoppervlakte.

Dat er wel nog enige luchtinlaat overblijft, is belangrijk voor het rookafzuigeffect van het brandscherm. Bovendien blijkt dat een aantal nadelige verschijnselen optreden wanneer er erg weinig of helemaal geen luchtinlaat meer is. Eerder in dit artikel hebben we gezien dat een gebrekkige aanvoer van zuurstof een sterkere en meer toxische rookontwikkeling tot gevolg kan hebben. Hoe vreemd het ook moge klinken, de veiligheid van personen is er bij gebaat dat indien een brand niet meteen volledig stilgelegd kan worden, de verbranding beter zo volledig mogelijk gebeurt in plaats van dat er een situatie ontstaat die ergens tussen die twee uitersten in ligt. In het laatste geval is er immers grotere kans dat de rooklaag onder het plafond van de toren zich sneller opbouwt dan er afvoer via de rookluiken kan gebeuren. Dit ook al omdat de vlotte uitstroom van rookgassen bemoeilijkt wordt indien er niet voldoende vervanglucht kan aangevoerd worden. Het rookvrije niveau zal dan veel sneller dalen, vaak tot minder dan twee meter boven de vloer, met alle gevolgen van dien voor de personen die zich daar nog bevinden. Onder meer de brandweer kan hierdoor ernstig in haar werk bemoeilijkt worden. Meestal zal het volledig sluiten van het brandscherm het uitdoven van de brand niet onmiddellijk bewerkstelligen (want er bevindt zich daartoe van tevoren al een te grote voorraad zuurstof in de toren), maar zal het eerder aanleiding geven tot de ontwikkeling van grotere hoeveelheden rook die bovendien meer toxisch is.

Discussie

Wat meteen opvalt bij bovenstaande redenering, is dat ze een heel andere logica volgt dan de visie die het brandscherm enkel ziet als een manier om de uitbreiding van het vuur naar de publieksruimte te verhinderen, als een loutere compartimentering dus. Onder voorbehoud van het feit dat deze visie verdedigbaar is (en daar willen we hier geen definitieve uitspraak over doen, het gaat er om de discussie in gang te zetten), heeft dit een aantal merkwaardige mogelijke gevolgen.

1) Om het bedoelde effect van het brandscherm te bereiken is het essentieel dat éérst de rookluiken boven het podium geopend worden en dat dan pas het brandscherm zakt. Proeven met schaalmodellen wijzen er op dat een goedbedoelende technicus die wel het brandscherm sluit maar de rookluiken pas achteraf of zelfs helemaal niet opent hiermee een ware catastrofe kan veroorzaken. Er kan dan een overdruk ontstaan die rook van uit de toren naar het publieksgedeelte pompt, helemaal het omgekeerde van de oorspronkelijke bedoeling dus.

2) De eis dat het brandscherm de ruimte tussen podium en zaal volledig tot en met het kleinste spleetje zou moeten afsluiten komt op merkwaardige wijze op de helling te staan. Immers, als het inderdaad de functie is van het brandscherm om door middel van een drukverschil te verhinderen dat de rook naar de publieksruimte gaat en zelfs van rook uit deze ruimte weg te zuigen (zoals hierboven uitgelegd), dan lijkt een volledige afsluiting dat laatste eerder te bemoeilijken dan de bevorderen. Ook wanneer het brandscherm niet volledig neerdaalt, kan het zijn functie blijven vervullen. Dat is niet zomaar een speculatie op grond van bovenstaande theorie. Er zijn ook historische voorbeelden bekend van branden in theaters waar dat inderdaad het geval bleek, bijvoorbeeld de brand in het Palace Theatre in Edinburgh in 1911 waarbij het brandscherm blokkeerde op zo'n 3 meter boven de vloer, maar waarbij het toch zijn rol bij het afvoeren van rook wel degelijk speelde. ([9])

Het brandscherm speelt in bovenstaande redeneringen een rol voor de bescherming van het publiek, maar niet voor de bescherming van de mensen die zich op het podium bevinden. Ook dat blijkt uit analyse van diezelfde brand in Edinburgh: geen slachtoffers onder het publiek; wel negen doden onder acteurs, technici en podiumpersoneel. Bijzonder precair is de situatie voor hen die zich op hoger gelegen niveaus boven het podium bevinden (loopbruggen, rollenzolder), aangezien het hele systeem voor gevolg heeft dat rook en warmte zich vooral daar naartoe begeven. Wie niet snel via hoger gelegen deuren de toren kan verlaten, heeft een sterk verminderde kans om op tijd aan de rook en de hitte te ontsnappen. Iedereen kan voor zichzelf vaststellen hoeveel (of hoe weinig) ontsnappingsmogelijkheden een bepaalde theatertoren aan de technici te bieden heeft. Natuurlijk kan men argumenten bedenken waarom men in de eerste plaats aan de veiligheid van het publiek denkt, vermits dat doorgaans talrijker is dan het personeel of de

Auvicom

Sales & Rental
of audiovisual equipment

Lcd-video & data projectors - plasmascreens - LCD-screens - audio

Auvicom nv
Alsembergsesteenweg 618-620
B-1653 Dworp - Beersel
Tel : 32 (0)2 380.10.44
Fax: 32 (0)2 380.10.89
Mail: tech@auvicom.be
Web: www.auvicom.be

TAKE A RIDE WITH DEE SOUND & LIGHT

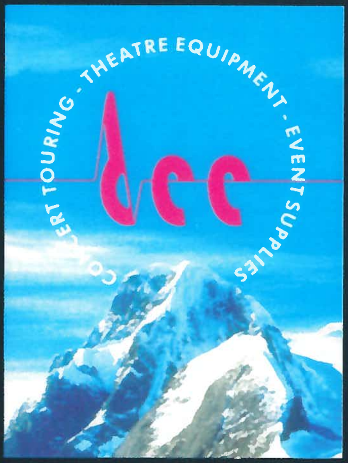

DEE TRANSPORT SERVICE

Moving in Art

RENTING
Dee Sound & Light
Hoek 76 Unit 73
B-2850 Boom
TEL.: ++ 32 3 844 01 92
FAX: ++ 32 3 844 22 49
HTTP://WWW.DEE.BE

TRUCKING
Dee Transport Service
Boomsesteenweg 400
B-2610 Antwerp
TEL.: ++ 32 3 825 40 36
FAX: ++ 32 3 830 16 48
HTTP://WWW.DEE.BE

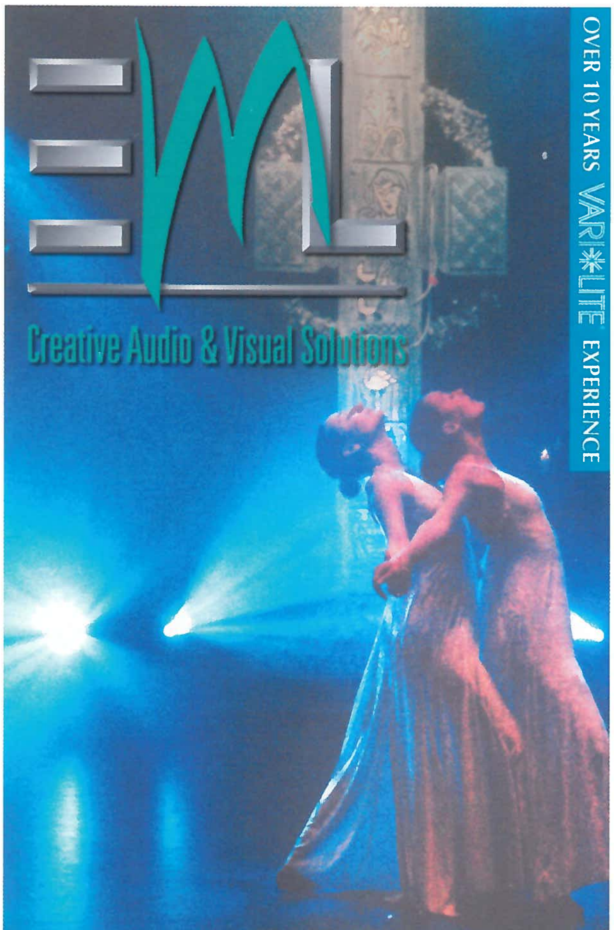

EML Productions nv
Oudestraat 147 B-3190 Boortmeerbeek
Tel. 016 61 71 10 - Fax 016 60 88 61
www.eml-productions.com - info@eml-productions.com

Joystick

JOYSTICK AUDIO
Advies en Verkoop alle Pro Audio merken
NIEUW!!!

STUDIO BOX
Modular Acoustic Booths

Geluidsdichte repetitieruimte, regie, studio
een ruimte op maat, klein of groot
modulair, eenvoudige stofvrije plaatsing op één dag

Recente realisaties CC Ter Dilft Bornem, 2 Reel Rotterdam

contacteer:
Raf Lenssens
Joystick audio Luchterenstraat 25 A 9031 Drongen
Tel: 09/2363718 Fax: 09/2363719
GSM: 0475/669849 joystick@skynet.be
www.joystick.be

zoals de Minardschouwburg in Gent, waar wel een toren is maar toch geen brandscherm, en waar meerdere publieksopstellingen mogelijk zijn. Zonder een definitief oordeel te willen vellen, lijkt het toch interessant eens de vraag te stellen volgens welke eenduidige logica al deze zaken moeten gecombineerd worden. En vooral: waar vindt een theatertechnicus de argumenten van die eenduidige logica overzichtelijk en gemakkelijk toegankelijk terug?

Conclusie

Het lijkt er op dat de rol van een volledig gesloten brandscherm bij de bescherming van personen minstens sterk gerelativeerd kan worden, en dat zowel de mentaliteit op de werkvloer als de betreffende wetgeving hierover aan een herziening toe zijn. ([10]) Deze conclusie volgt niet uit een cowboymentaliteit die er van uitgaat dat om artistieke redenen alles maar moet kunnen, maar uit onderzoek en algemene gegevens over het gedrag van rook en vuur, en uit enkele concrete historische voorbeelden. Er valt hierbij nog veel te vertellen over de rol van het ventilatiesysteem van het theater, over sprinklers en over mogelijke alternatieve rookschermen, maar het is onmogelijk dit allemaal in het bestek van één Prosceniumartikel te bespreken. We verwijzen de geïnteresseerde lezer naar de betreffende literatuur, misschien kan een en ander in discussieforums of in een volgende tekst nog aan bod komen.

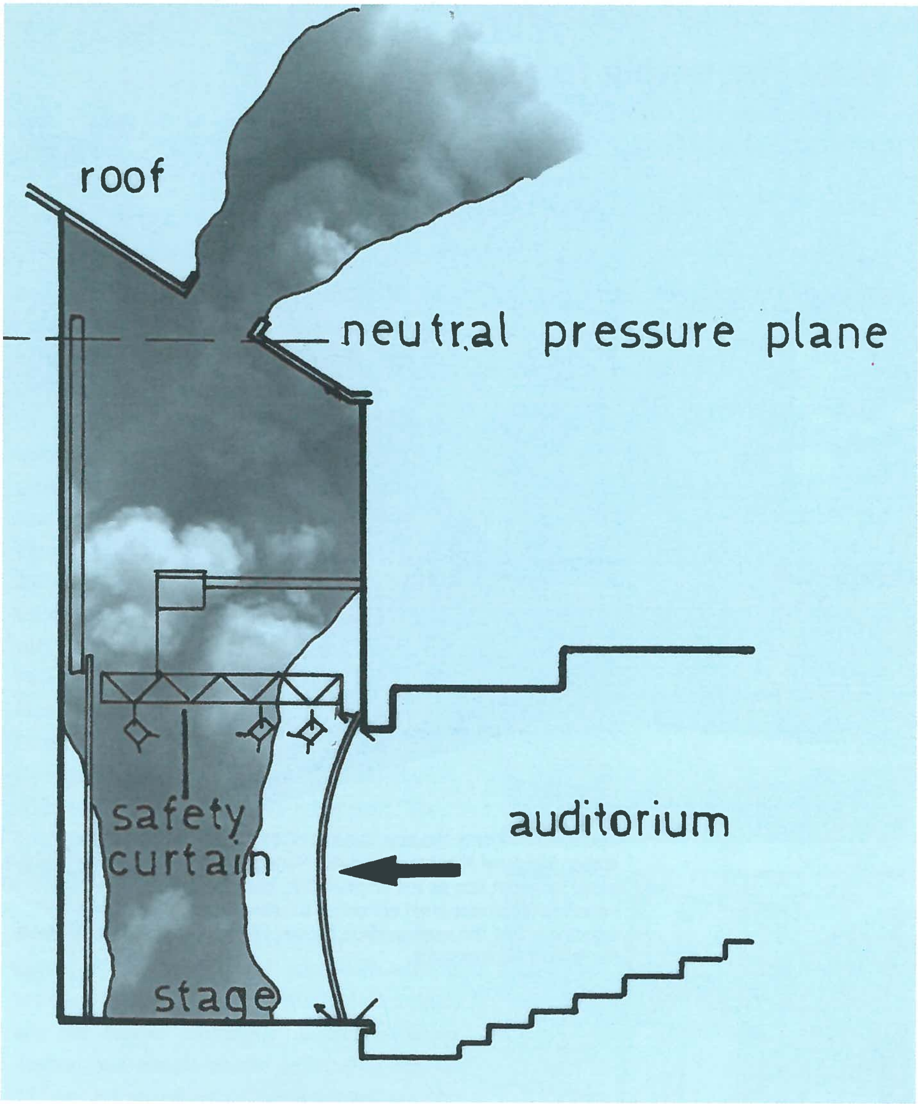

Figuur 7: ***Een sterke onderdruk laat een gesloten brandscherm in de richting van de vuurhaard buigen.***

artiesten. Toch kan het zeker geen kwaad de consequenties van die keuze te blijven inzien. Wanneer we de algemene uitleg over gedrag van rook en vuur hierboven nog eens goed overlopen, in het bijzonder de rol die de hoogte van het plafond hierbij speelt, valt er nog een veel merkwaardiger contradictie vast te stellen. Zeer veel voorstellingen worden gespeeld in ruimtes die niet over de klassieke scheiding tussen podium en publiek beschikken. Vermits er daarbij geen sprake is van een theatertoren, is ook een conventioneel brandscherm niet mogelijk. Waar zou dit scherm zich in geopende toestand moeten bevinden? Gezien het plafond van dergelijke ruimtes doorgaans een stuk lager is dan een theatertoren, is het risico op rookverspreiding van het speelvlak naar de publieksruimte ook beduidend groter. Nochtans zal geen redelijk mens het spelen van voorstellingen in dergelijke ruimtes in het algemeen in vraag willen stellen (vooropgesteld dat aan de andere voorwaarden van brandveiligheid werd voldaan natuurlijk), en dat is ook niet de bedoeling van dit artikel. Keren we terug naar de situatie waar wél een theatertoren aanwezig is, dan stellen we vast dat de bedreiging van het publiek door rook afkomstig van het speelvlak daar een beetje minder is, zeker wanneer de rookluiken boven het podium hun rol werk doen. Dit door de grotere hoogte en de aanwezigheid van een scènekader. Vreemd is dan ook dat precies in dit ietwat gunstiger geval er radicaal vereist wordt dat het brandscherm ten allen tijde volledig moet kunnen neerdalen. In veel gevallen zal men niet aarzelen daar harde discussies over aan te gaan. Die zouden nochtans nooit op die manier gevoerd worden over de vraag of je eigenlijk wel in een vlakke vloertheater mag spelen, in intrinsiek ongunstiger omstandigheden en uiteraard zonder brandscherm. Of over opstellingen met publiek op podium, zelfs in een theatertoren. Men zou kunnen aanvoeren dat het dan over kleinere publieksaantallen gaat, maar dergelijke harde discussies worden evenmin gevoerd over zalen met een vrij grote publiekscapaciteit, maar zonder echte theatertoren (met een gridhoogte niet veel hoger dan de hoogte van de portaalopening), waar dus ook helemaal geen brandscherm is. Of over gevallen waarin gespeeld wordt met publiek aan meerdere zijden van het speelvlak. Of over een zaal

[1] Hansell, Graeme, *"Fire Safety Engineering"*, in: Thompson, George (ed.) ,"Safety in Live Performance ", 1993 Oxford, Focal Press, pp. 45-73.

[2] Van Graeme Hansell verscheen wel een kort artikel *"Brand - en rookbeheersing in theatergebouwen"* in Zichtlijnen nr 23, 1992, pp. 40-42.

[3] Bouma, Mark, *"De zin en onzin van het brandscherm"*, Amsterdam, juni 1995, scriptie in opdracht van de Opleiding Theatertechniek.

[4] De bespreking van deze verschillende situaties is te vinden in Hansell, ibid., pp. 47-50.

[5] Zie Haensell, ibid. p.47.

[6] Dit is een eigen suggestie, niet afkomstig uit het artikel van Haensell

[7] Zie voor een beschrijving van dit voorval en een aantal experimenten onder meer: http://www1.appstate.edu/~beckhp/prosocial.htm. Wie in Google zoekt op de termen "bystander intervention" en "Kitty Genovese" vindt hierover meer literatuur.

[8] Zie Haensell, ibid. p.65

[9] Zie Haensell, ibid. p.46

[10] Dat is overigens ook de algemene teneur van de hierboven vermelde scriptie van Mark Bouma.

YAMAHA

Meet the whole family

Now available from stock at Amptec !

01V96

DIGITAL MIXING CONSOLE

Like its predecessor, the 01V96 is an ideal mixer for small-to-medium permanent or mobile installations, with significant upgrades that include improved sound quality plus new computer and ADAT interfaces.

02R96

DIGITAL MIXING CONSOLE

The 02R96 inherits the key features of the DM2000--24-bit 96kHz audio, Surround Monitoring, Studio Manager and DAW Control--into the same footprint size as the original 02R. Both the control surface and user interface have been enhanced to allow analog-style hands-on operation, and the work surface houses 16 user-defined keys available for assignable functions.

DM1000

DIGITAL PRODUCTION CONSOLE

The DM1000 delivers 48 channels of 24-bit/96 kHz audio, effects and processing on every channel, extensive surround production features, integrated control for digital audio workstations and automated recording into a very compact, rack mountable package.

DM2000

DIGITAL PRODUCTION CONSOLE

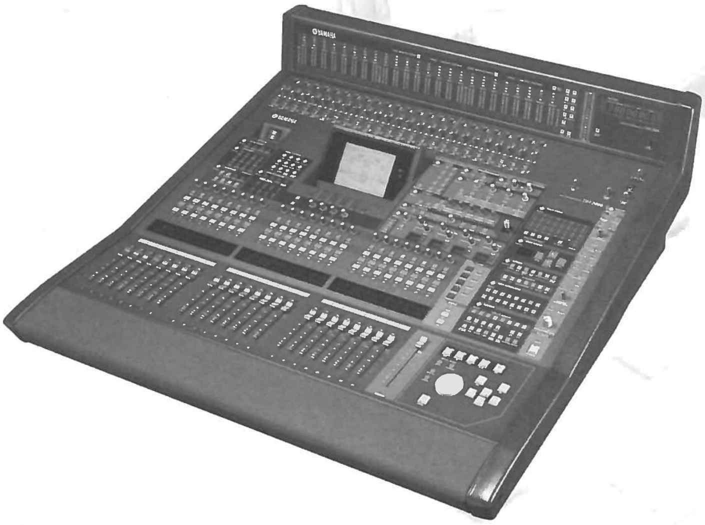

The DM2000 has 96 input channels, extensive surround production features, integrated digital audio workstation control and provides more than nine times the processing power of the Yamaha 02R. While in 96k mode, there is no loss of any inputs or outputs. This has been made possible by utilizing the newly developed DSP7 LSIs with 32-bit (accumulative 58-bit) internal processing.

AMPTEC

professional sound solutions

Duifhuisweg 11 - Industriezone "Het Dorpsveld" - 3590 Diepenbeek - België
http://www.amptec.be - sales@amptec.be - Tel: +32 (0) 11/28.14.58 - Fax: +32 (0) 11/28.14.59

CONFRONTATIES IN EEN THEATERLABYRINT

DE TIENDE PRAAGSE QUADRIËNNALE VOOR SCENOGRAFIE EN THEATERARCHITECTUUR

MARIE LEFÈVRE

Een jaar na de zware overstromingen kruipt Praag langzaam uit het dal. Hoewel de totale schade meer dan een miljard bedroeg, kan de vluchtige bezoeker vandaag de indruk krijgen dat alles hersteld is. De inwoners van Praag weten beter. Zij weten dat achter donkere vensters onbewoonbare vertrekken liggen. Van sommige huizen werd de bepleistering afgeslagen, omdat de stenen sneller drogen als de stenen bloot liggen. In tegenstelling tot de metro, waar nog steeds een muffe geur van modder hangt, ligt het "Industrial Palace" er die ochtend in juni vlekkeloos bij, klaar voor de start van de Praagse Quadriënnale.
De organisatoren hadden voor deze feestelijke 10de editie enkele verrassingen in petto: "The heart of the PQ", "OISTAT-Scenofest" en een "King Lear-tentoonstelling".

In de middenvleugel van het gebouwencomplex lieten zij een dispositief optrekken waarin artistieke multidisciplinaire manifestaties rondom het thema "zintuigen" geprogrammeerd werden. Van hieruit startte de Quadriënnale op 12 juni. Bezoekers werden verwelkomd met een kakofonie van klanken, beelden, originele openingsspeeches, gevolgd door een voor het oog en mond strelend Jordaens banket.
De Tsjechische president keek er naar, en... zag dat het goed was!
Nadien ging hij onder streng begeleide escorte naar de linkervleugel, waar een vijftigtal landen scenografische projecten voorstelden met als thema: "The labyrinth of the world and Paradise of the Theatre." De scenografie van een tentoonstellingsruimte heeft meestal een strak circulatieplan.
In deze linkervleugel werd van deze gewoonte afgeweken door schuin doorheen de ruimte "witte baldakijnvormige balkenconstructies op blauw tapijt" te plaatsen met daartussen een optocht van theaterkostuums. Dit concept veroorzaakte wanorde, en deed afbreuk aan de doorgaans kwalitatief hoogstaande kostuumontwerpen. Spijtig, daar het juist de taak is van een scenograaf rustpunten te creëren voor de tentoongestelde materie. Rondom deze optocht stonden de standen opgesteld uit verschillende continenten. In het algemeen vertonen deze standen niettegenstaande de aanbreng van nieuwe technologieën een academische aanpak en ontdek je pas na doorgedreven speurwerk interessante ontwerpen.

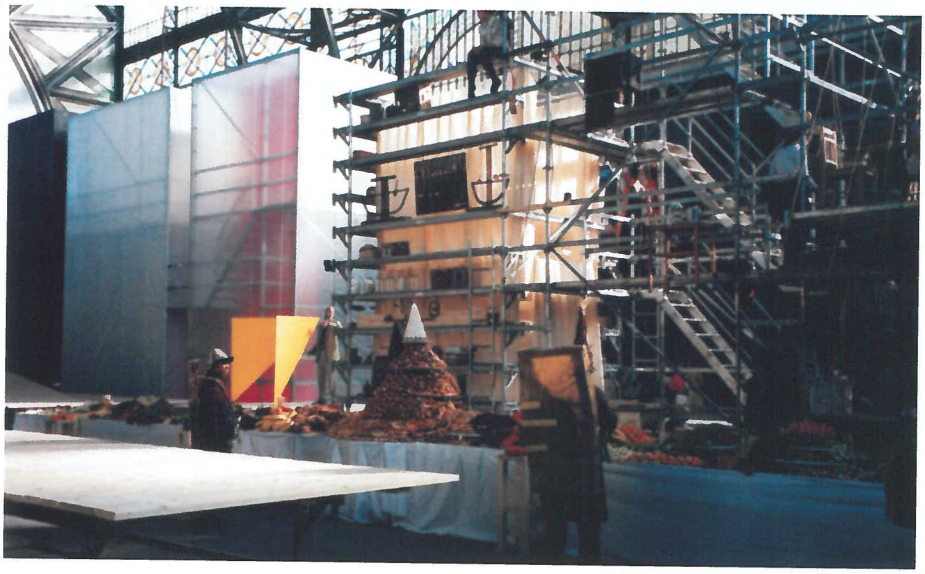

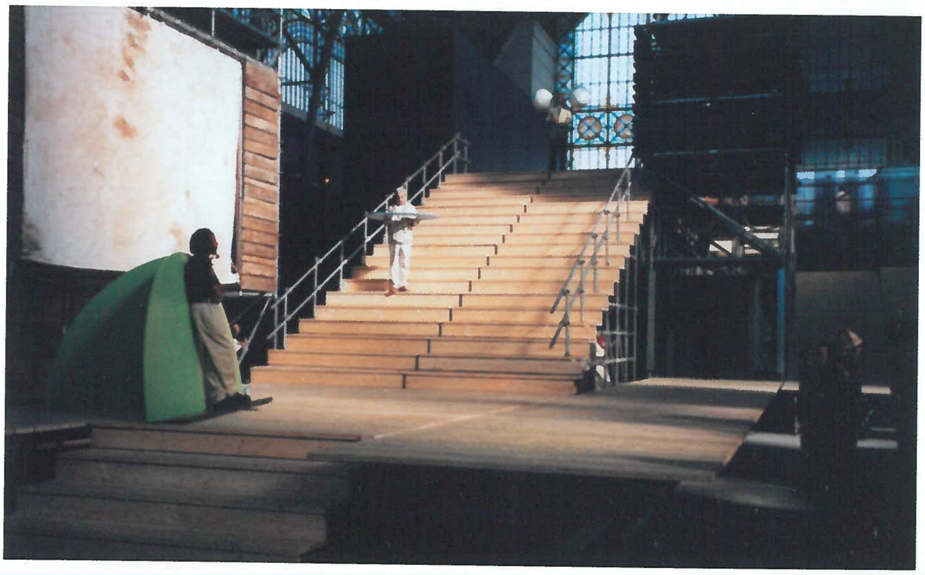

The Heart of the PQ, foto's Luc Dhooghe.

“The space is the hidden reflection of the movement, and the movement is the visible reflection of the space”

Rudolf von Laban

Space & Dance

Flanders 1999-2003

SWOLLIP
Alexander Baervoets
FOI
Sidi Larbi Cherkaoui
DRUMMING
Anne-Teresa De Keersmaeker
DO YOU BELIEVE IN GRAVITY?
DO YOU TRUST THE PILOT?
Thomas Hauert

2 SNELHEDEN
Eric Raeves
HIGHWAY 101
Meg Stuart
INASMUCH AS LIFE IS BORROWED
Wim Vandekeybus
MOST RECENT
Marc Vanrunxt

Ontwerp van de stand:
Rose Werckx

Organisatie:
BASTT vzw met de steun van
de Vlaamse Regering

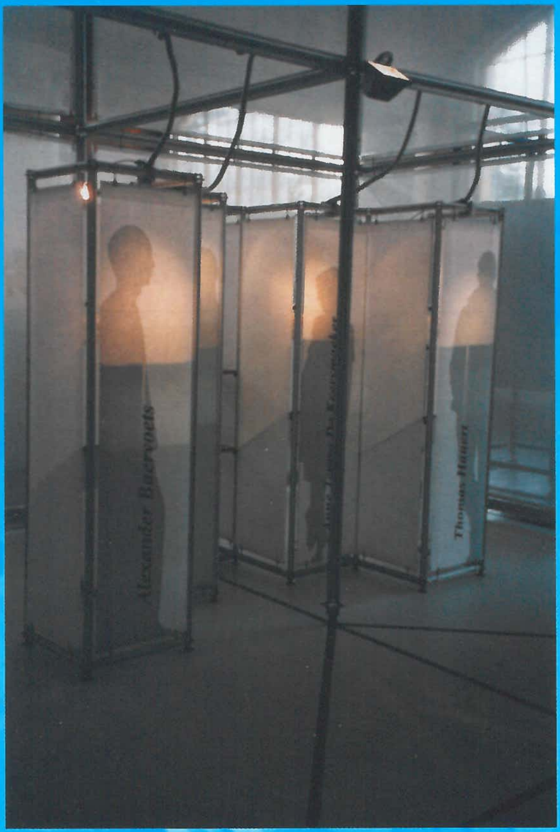

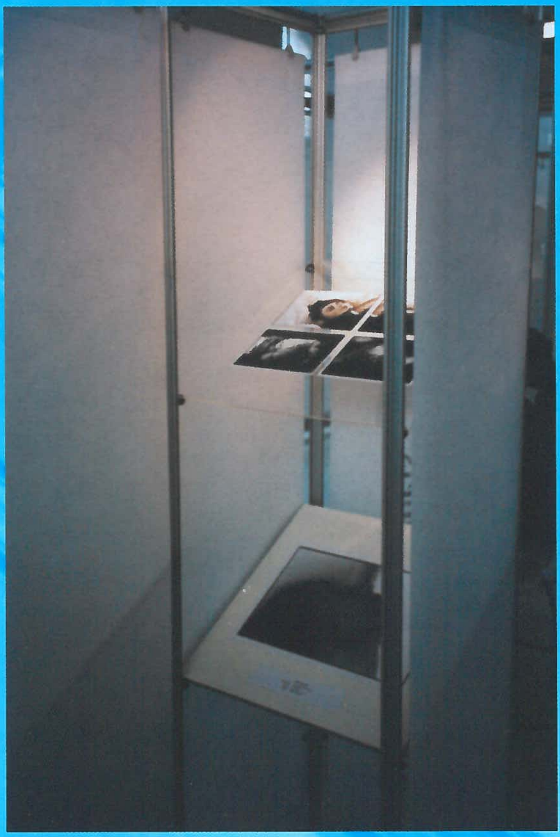

FOTO'S: LUC DHOOGHE

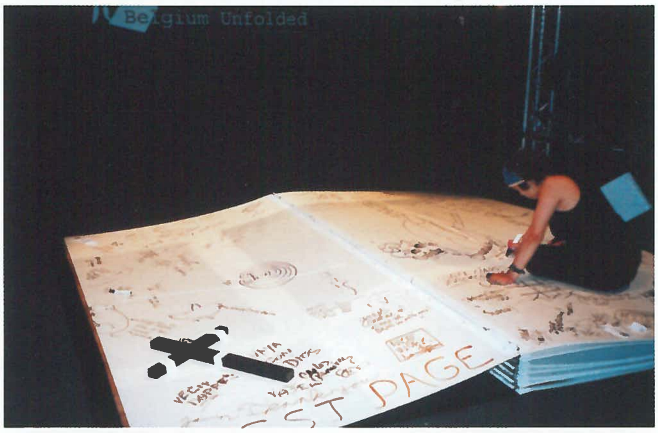

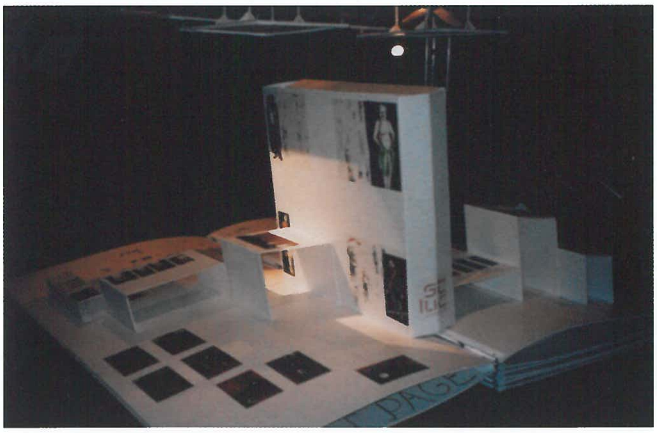

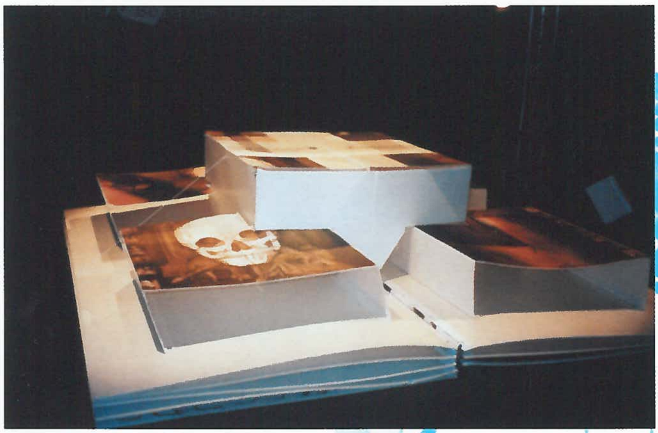

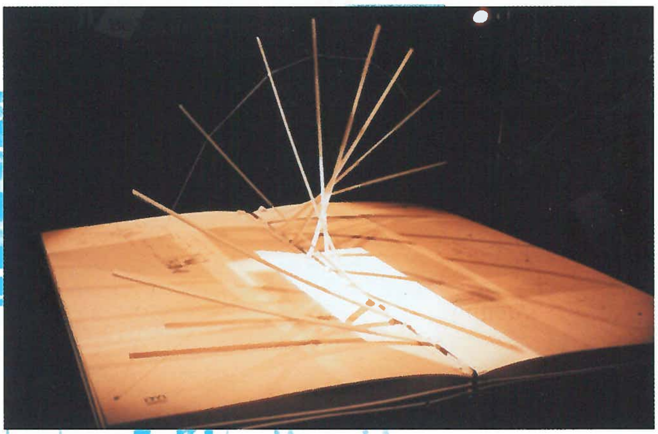

Stand van de Belgische scholen: Het boek - Foto's Luc Dhooghe.

Uitzonderingen hierop waren Nederland, Griekenland, Pacific Islands, Noorwegen, Latvia, Slovakije en Hongarije, die zowel vormelijk als inhoudelijk op originele wijze een eigen accent plaatsten.

Ons land koos voor een sobere, doorzichtige opstelling van de thema-tentoonstelling "Space and Dance in Flanders 1999-2003". Op een witte balletvloer werd een vijf meter hoge metalen constructie opgetrokken waarin doorzichtige metalen textieldoeken hingen. In deze ruimte stonden acht volumes, geïdentificeerd door de namen en silhouetten van de deelnemers, met daarin het fotomateriaal van de geselecteerde producties. Onder een speelse poppenluchter bekeken en becommentarieerden de bezoekers de videomontage van de dansproducties.

Ik weet niet of de president de scholensectie bezocht, hopelijk wel, daar deze sectie zeker boeiende aspecten van scholenprogramma's duidde. De Belgische stand, een ontwerp van leerlingen van La Cambre, was het resultaat van een wedstrijd georganiseerd door Bastt. Het enorme boek (3,00m x 3,00m) bevatte zes bladzijden waarop elke school zijn programma duidelijk maakte.

Bovenaan hingen kleine volumes met maquettes, theaterkostuums en ludieke voorwerpen. Naar wens konden de bezoekers via trekken de volumes naar beneden halen. Op de 1ste pagina van het boek kon men reageren met tekeningen, graffiti of korte teksten.

Vooral van belang vonden we dat er contacten ontstonden tussen de verschillende scholen over de taalgrens heen bij de uitwerking van het ontwerp.

Contact bevorderen onder de theatermakers en uitvoerders is een van de doelstellingen van de PQ, dit geldt ook voor de scholen. Je bouwt samen op, gaat "leentje-buur-spelen" voor allerlei materiaal, observeert en praat. Enkele uitschieters in de scholensectie waren Noorwegen, Estonia en Oostenrijk (Salzburg). Een mentaliteitskloof tussen het Oosten, Amerika en de Westerse landen is ook in deze sectie voelbaar, de gehechtheid aan traditie en geloof in "de theatertechniek" uit het Oosten staat in schril contrast met sommige Europese ontwerpen.

De architectuursectie werd opgebouwd rondom een meeting point, waar architecten, studenten en bezoekers lezingen konden volgen. Een vijftiental landen stelden renovaties, nieuwbouw

Zicht op de sectie "National Exhibition" in de linkervleugel.
Foto Jean Chollet.

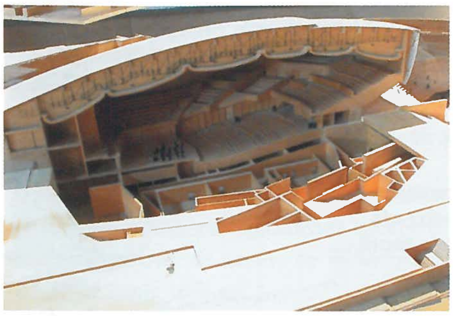

Renzo Piano: Parco della musica Rome
Gouden medaille architectuur.
Foto J. Maeckelbergh.

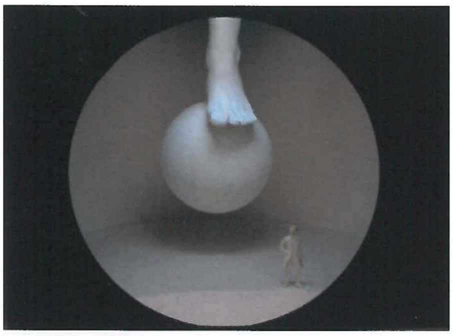

Richard Hudson: Tamerlano van G.F. Haendel Florence 2001 Gouden medaille scenografie.
Foto J. Maeckelbergh

en restauraties tentoon waarvan de niveaus sterk uit elkaar liggen.

Het was voorspelbaar dat "Parco della musica - Rome" de 1ste prijs voor architectuur zou binnenrijven.

Het gigantisch complex, drie concertzalen, een openluchtarena, een muziekbibliotheek, opnamestudio's, winkels en restaurants werd ontworpen door Renzo Piano. Voor dit Romeins auditorium inspireerde hij zich op de principes van een muziekmachine. "Ik had een muziekinstrument met vibraties en resonanties in mijn hoofd", niet alleen een muziekinstrument, het omhulsel lijkt sprekend op het volume van een walvis.

Een ontwerp van de Zweedse deelname, een amfitheater in Draggängarna van architect Kurt Axelsson, viel ook in de prijzen. Deze arena in open lucht (400 m L. x 175 m Br. x 60 m D.) kan 4 200 bezoekers ontvangen, en situeert zich in een groen natuurgebied, prachtig omgeven door verticale rotswanden, het water vormt een gedeeltelijke scheiding tussen podium en publiek.

Wat vooral aangreep was de Tsjechische deelname waar videobeelden getoond werden van de verwoestingen die het water aanrichtte aan diverse Praagse theaters.

De 6de OISTAT Theatre Architectural Competition 2003 proclameerde drie eerste prijswinnaars: Studio-theater - Hamburg van architect M. Junghaus, Straattheater - Edinburgh van architect G. Owen en Club-theater - Valencia van architecten D.Z. Gomez en J.V. Guillén Iranzo.

België kreeg een Honorary Mention voor een theater in de Matonge-wijk in Brussel (Joseph Monteleno).

Dit bescheiden ontwerp: een kleine theaterzaal plus galerij dient vooral als plateau ter promotie van de etnische cultuur. Wanneer je de catalogus van deze ideeënwedstrijd doorbladert besef je dat de taak van de jury aartsmoeilijk moet zijn, de diversiteit van de projecten is zo groot dat dit een onmogelijke opdracht is. Het lijkt mij toch beter een gerichte opdracht te geven, tenzij men echte utopische ontwerpen wenst zoals het Russische wiel van Natalya Morgunova, een mooie opdracht voor ingenieurs stabiliteit!

Nieuw in 2003 was de presentatie van "Scenofest", een ontmoetingsprogramma voor studenten onder de coördinatie van Michaël Ramsaur (Technische Commissie OISTAT). Ritsstudenten onder leiding van Chris Van Goethem bouwden een grote black-box waar voordrachten en discussies dagelijks werden aangevat en met veel belangstelling gevolgd.

In 2002 werkten studenten scenografie in diverse scholen uit heel de wereld aan het King Lear-ontwerp. Na een selectie werden deze hier in Praag voorgesteld met o.a. projecten van de Belgische scholen St.-Luc en La Cambre. Het bleef niet bij een banale tentoonstelling. Dagelijks vormden zich kleine groepen studenten rondom de projecten, onder de leiding van professoren stelden zij hun eigen werk voor aan het publiek en discussieerden hierover. Een prachtig leerproces!

Het "PQ children-program" was een voltreffer. Kinderen kregen aan hun balie een mooi papieren masker en een vragenlijst. Met deze lijst konden zij een zoektocht aanvangen doorheen de stands, zodat zij de wereld van de profs op een speelse wijze leerden ontdekken.

In tegenstelling tot vorige editie stonden hier en daar ook firma's die duidelijk met een commercieel tintje aanwezig waren. Heeft dit te maken met de conjunctuur, minder subsidies, de noodzakelijke steun van sponsors? Een infiltratie van te veel firma's in zo'n gebeuren lijkt mij niet positief, en zou misschien anders kunnen opgevangen worden.

Na deze douche van beelden en ervaringen, kon men achter het Industrial Palace terecht in een opgebouwde kopie van het "Globe theater", het is een vrije interpretatie, niet zo geslaagd als in Londen.

Hierin stelden de Tsjechen theaterarchitectuur ontwerpen voor op de binnenachterwand van de schouwburg. Trapje op, trapje af in deze warme zomer, niet ideaal qua opstelling en geen echt doorgevoerde selectie.

Toch blijft deze Quadriënnale een belevenis, een ideaal moment om confrontaties aan te gaan.

Wanneer je moe bent kan je rustig in het park achter het gebouwencomplex gaan wandelen, daar staan halfvergane kermisattracties uit een vroegere wereld, waar oudere vrouwen suikerspinnen verkopen, waar spookkastelen een spook zijn van zichzelf, lege kermisattracties door groen ingepalmd, een wereld waar gepensioneerden zich ontspannen en kinderen nog gelukkig zijn met de vangst van dat kleine knalgele eendje.

Palmares PQ 03

Op 17 juni 2003 proclameerde de jury verschillende nominaties waaronder:

- *Golden Triga:*

ging naar Groot-Brittannië voor het geheel en de verscheidenheid in haar presentatie. (zie Proscenium nr. 26 - pag. 25 - 26 - 28)

- *Gouden medaille (Scenografie):*

Richard Hudson (G.B.) voor de creatie van Tamerlan G.F. Haendel - Florence 2001.

- *Gouden medaille (Kostuums):*

Nicky Gillebrand - "Midzomernachtsdroom" - Royal Shakespeare Company 2002.

- *Beste realisatie van een productie:*

voor Lars-Ake Thessman, scenograaf en Karin Erskine, kostuums (Zweden) voor "Electra" - R. Strauss - Opera Götenborg - 1999.

- *Gouden medaille theaterarchitectuur:*

Renzo Piano voor het muziekcomplex in Rome.

Andere medailles en diploma's werden uitgereikt, waaronder een speciale vermelding van de jury voor het oeuvre van de overleden Slovaakse scenograaf Ales Votava, en een zilveren medaille voor de stand van Nederland, onze noorderburen, die bij de jury contradicties uitlokte, nochtans waren de aangeboden locatieprojecten ontwerpen van hoog niveau.

Bij deze PQ-editie was er geen prijs van de Unesco voor de participerende scholen.

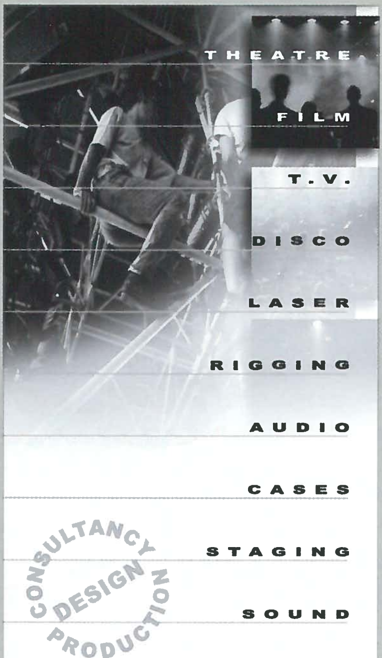

PHLIPPO
Showlights

Antwerpsesteenweg 334
2500 Lier - Belgium
Tel.: + 32 3 491 91 70
Fax: + 32 3 489 05 62
E-mail: info@phlippo.com
URL: www.phlippo.com

SALES & RENTAL

SERVIOTEC BVBA

Specialist in UW volledige theateruitrusting, zowel voor nieuwbouw als voor kleine of grote renovaties.

Wij bieden U geïntegreerd of afzonderlijk :

metalen draag strukturen,
loopbruggen,
beweegbare podia,
elektrische trekken : van prijsgunstige tot snelle computer gestuurde systemen...

Alsook de volledige textiel en onderdelen :

doeken,
horizonts,
dans tapijt,...

Aarzel niet voor vrijblijvende inlichtingen en raadgevingen.

Brugsesteenweg 545
B-8800 Roeselare
Tel +(32) 51 24 00 96
Fax +(32) 51 21 04 92

TTAS bvba
Theater Technieken Advies & Studie

TTAS studiebureau voor theatertechnieken

Blekerijstraat 87, 9000 Gent
Tel. 32 (0)9 233 79 30 - Fax. 32 (0)9 224 15 31
E-mail info@ttas.be - internet www.ttas.be

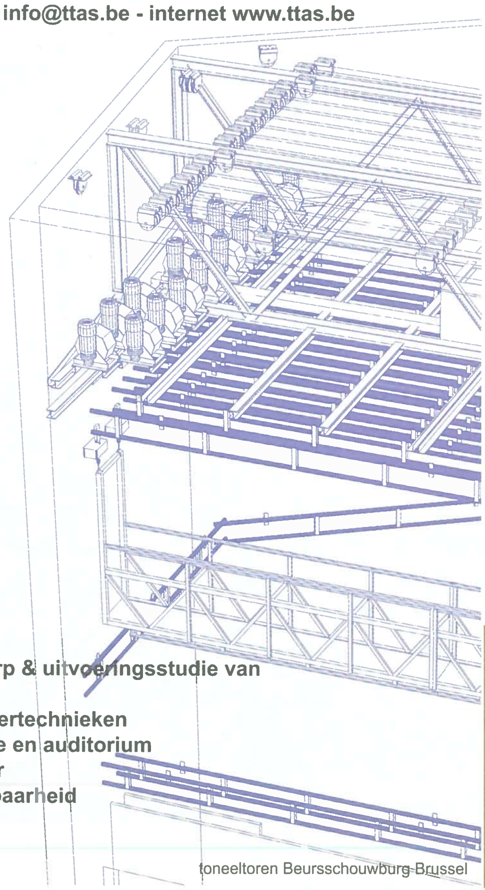

ontwerp & uitvoeringsstudie van

° theatertechnieken
° scène en auditorium
° decor
° haalbaarheid

toneeltoren Beursschouwburg Brussel

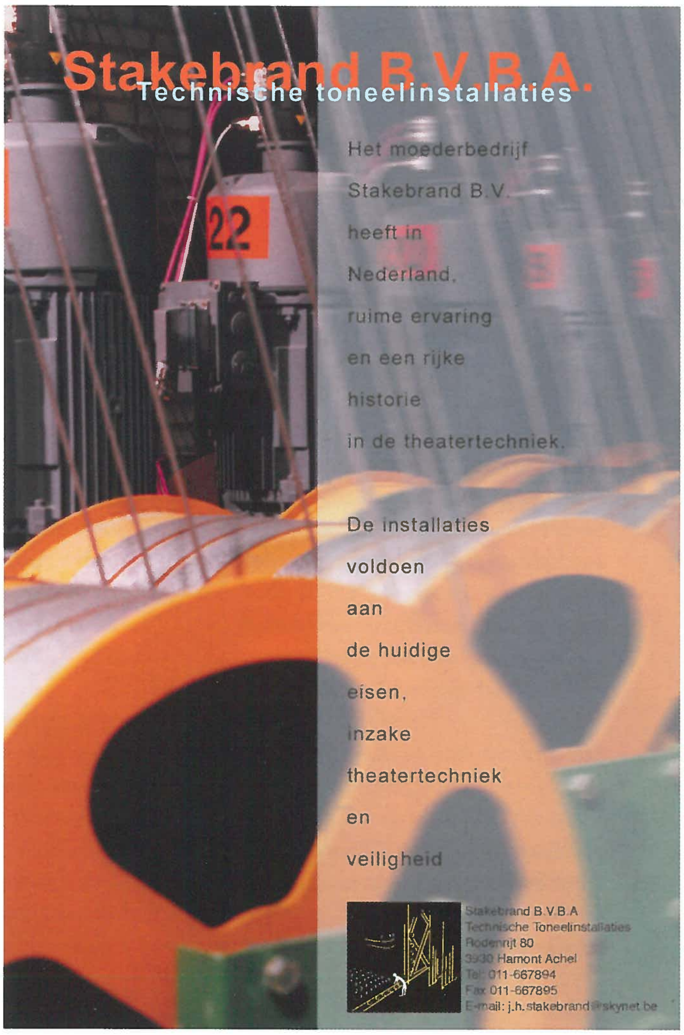

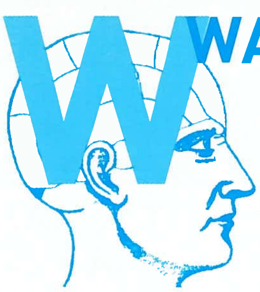

WAAR IS MIJN GEHEUGEN ...

Met wat nostalgie kijk ik naar een onder het stof vandaan gehaalde audiocassette. Waar is de tijd dat ik mijn cassetterecorder verbouwde om via mijn TI 99 de moeizaam geprogrammeerde programma's te kunnen opslaan. Mijn volgende (home)computer, een Amiga 500, beschikte reeds over een diskettestation en had heel wat mogelijkheden op audiovisueel vlak. Mijn eerste echte PC beschikte over een floppydrive en een diskettestation. Later kwam daar zelfs een cd-romspeler bij.
De audiocassette en de floppy doen het al lang niet meer, nu is het diskettestation aan de beurt. Apple (Mac) en Dell bouwen geen diskettestations meer in de nieuwe generatie computers.
Wat zijn de alternatieven?

JAN STRICKX

Algemeen doorgebroken zijn de cd-romschrijvers en DVD-schrijvers. Ondertussen hadden wij ook de Zipdrives, de tapes, de verwisselbare lades met harde schijven, ...
Nieuw op de markt zijn de USB-sticks en de externe harde schijven met USB- of FireWire-aansluiting. En natuurlijk ... de LAN-netwerken die binnen een bedrijf of woning voor een snelle communicatie tussen de computers zorgen. Van op dit LAN-netwerk zit men snel op het internet, het www, het world-wide-web.

USB-stick
Ze zwerven al een tijdje rond in het computerlandschap maar lang niet iedereen heeft ze ontdekt: de USB memory-stick, memory-pen of flashdrive. Welke naam de fabrikant er ook aan geeft het gaat om een plastiek kastje, meestal in de vorm van een sleutelhanger of markeerstift, zo'n 7 centimeter lang met daarin een herschrijfbaar geheugen van enkele tientallen megabytes tot nu zelfs 2 Gb.
Waarom maakt de stick nu meer kans dan bijvoorbeeld vroeger de zipdrive? Is het omdat hij zo compact is? Neen, want dan zou er heel wat concurrentie op de markt zijn. Denken wij maar aan de diverse geheugenkaartjes die in de digitale audio- en fotowereld momenteel functioneren: de SD-Card, de MultiMediaCard, de xD Picture Card, de SmartMedia, de MicroDrive, enz.
Het succes van een computeronderdeel is veelal afhankelijk van het standaard aanwezig zijn in een PC. Omdat alle PC's de laatste jaren uitgerust waren met een diskettestation, was en is dit medium algemeen gekend en gebruikt. Het verdwijnen ervan zal een leegte nalaten. Door het niet standaard aanwezig zijn van een zipdrive kent dit medium veel minder succes! De USB-stick maakt om deze reden veel kans op slagen. Bijna alle Pc's zijn momenteel uitgerust met USB-poorten. Naar de toekomst toe zou ook de FireWire een alternatief kunnen bieden. Qua snelheid weinig verschil met de USB 2.0, maar wel stabieler.

De USB-stick is plug-and-play. Zowel voor PC als voor Mac. Wat de werking betreft bij PC's kan gezegd worden dat het bij de ene versie al wat beter is dan bij de andere. Windows 2000 en Windows XP bieden meestal geen problemen. Beide besturingssystemen bevatten standaard de nodige drivers. Voor Windows 98 en ME dient eerst een stuurprogramma te worden geïnstalleerd. Bij al deze versies kunnen de sticks worden gestopt voordat zij van het toestel verwijderd worden, vooral bij laptops is dit belangrijk. Meestal verloopt het verwijderen en terugplaatsen zonder problemen. Indien het toestelletje toch niet opnieuw geactiveerd wordt, is het opnieuw opstarten van Windows meestal de meest logische en praktische oplossing. Wie regelmatig met dit probleem geconfronteerd wordt, kan zich best gewoon maken de toepassing te stoppen via het icoontje dat hiervoor op de systeembalk rechtsonder wordt getoond.
De USB-sticks zijn niet bruikbaar met Windows 95 en Windows NT. Beide besturingssystemen ondersteunen geen USB!
Opgeslagen gegevens kunnen via een knop worden vergrendeld en eventueel van een wachtwoord voorzien.

Waar de diskette slechts een opslagcapaciteit had van 1,44 Mb begint de USB-stick bij 16 Mb en dit tot momenteel een 2 Gb. De apparaten van 1 & 2 Gb zijn zeer duur. Maar wij weten uit het nabije verleden dat dit zeer snel kan veranderen.
In de prijslijsten van bepaalde leveranciers zal men bij de USB-sticks geen getal vinden. Men kan zeggen dat het is zoals bij andere geheugens: de prijs van de dag!

Studie, ontwerp, uitvoering en begeleiding van geluidsprojecten voor o.a. Theaters, Concertzalen, Evenementhallen, Stadions, Opname-, Radio & TV studios.

Enkele referenties* Vooruit (Gent) - Plopsaland - PSV stadion (Eindhoven) - VRT herinrichting Nieuwsstudio - CC Hasselt - Capitol (Gent) - Musical Kuifje - Evenemententhal Lommel - Elckerlyc Antwerpen - Casino Genk - CC Torhout - RTBF Luik TV Studio (Audio) - RTBF Brussel Broadcast Mobile (Audio) - Jet Studio - Impuls - International

Exclusieve distributie van professionele Audio apparatuur* AKG Microphones - AKG Conferencing - Amina flat panel speakers - Aphex - Apogee - ASL Intercom - BSS - Crest Audio - Furman - Garwood - Mackie Soundscape - Martin Audio - Midas Consoles - MOTU - Multismart cables - Peavey Media Matrix - Renkus Heinz - Stagetec - Variphone - WisyCom - XTA

AMPCO BELGIUM
Sale of Professional Audio Equipment

voor vrijblijvende informatie
Hoek 76 Unit 72 // 2850 Boom // Tel: +32 3 844 67 97 // fax: +32 3 844 67 46
e-mail: info@ampcobelgium.be // website: www.ampcobelgium.be

CANDELA
LIGHT TECHNOLOGY

CANDELA BVBA // HOEK 76 UNIT 74 // B 2850 BOOM
TEL 03 880 60 10 // FAX 03 880 60 11
E-mail: info@candela.be // www.candela.be

VARI*LITE®
Exclusief distributeur Benelux

Distributie van professionele licht apparatuur

Onderhoud en ondersteuning

"Intelligent" licht voor theater en projecten

Exclusieve verdeling

Vari*Lite // Clay Paky // MA Lighting
Xilver LED Technology // Major // Rainbow
GE Lighting // Look // Cirro

MACHINES VAN DE VERBEELDING.

ROSE WERCKX

Op een speurtocht naar interessante boeken valt mij een intrigerende coverfoto op: een grote katapult slingert een 250 kg wegende piano de hoogte in, richting Romeinse acteurs onder het toeziend oog van Jan Publiek. Bovenaan staat de titel: "Le grand Repertoire" Machines de Spectacle. De schrijver is François Delarozière.

Deze vormgever-constructeur is bij ons geen onbekende. Wij kennen hem onder meer van de originele kermismolen voor de Zomer van Antwerpen - 1999 en van zijn muziekmachines voor de reuzen van de Royal de Luxe Compagnie.

Het boek is een feest, 85 theatermachines met tekeningen, foto's, uitleg over de toegepaste techniek, en poëzie!

Theatermachines hebben altijd bestaan. In de oudheid kent men al het gebruik van de "wolken van Aristophanes", toestellen die personages door de lucht laten vliegen, en anderen uit de grond laten komen.

Bij de Middeleeuwse openlucht mysteriespelen in Italië, gebruikt men machines die in brand gestoken worden om de illusie te vergroten. Niettegenstaande het ontstekingsmechanisme mechanisch zichtbaar is, maakt de brandende hellepoort de mensen bang. De draagbalken van de "engelen - bloemenkroon" en van het touwwerk om de engel Gabriël neer te laten zijn zo dik en zwaar dat ze van ver zichtbaar zijn in het decor, maar het geloof van de toeschouwers is zo groot dat ze alleen het mirakel zien.

Vanaf de Renaissance ontwikkelt zich een specifieke toneelmachinerie, die in de 18de eeuw geleidelijk aan verborgen wordt opgesteld, als mechanisch procédé in dienst van het decor, anoniem, onzichtbaar en onpersoonlijk.

"La festa della Annuntiatione di nostra Donna"

In zijn boek "Traité de la Scenographie" beschrijft Pierre Sonrel de machine als "een mobiele constructie waar zonodig de acteurs in kunnen plaatsnemen en die in de loop van de voorstelling een bijzonder effect nastreeft. De machine is een mobiel decorstuk".

In de 20ste eeuw wordt de machine in het theater opnieuw ontdekt en er worden tevens nieuwe betekenissen aan gegeven. Dit onder impuls van beeldende kunstenaars zoals Marcel Duchamp, de surrealisten en de fluxusbeweging in de jaren '50 - '60.

In de alternatieve theatersector ontwikkelt zich een tendens om "de machine" opnieuw te tonen, goed zichtbaar, maar onvoorspelbaar opgesteld op de scène. De acteur wordt machinist, de actie wordt machinatie en de machinist neemt bezit van het toneel. Hierbij is alles in zicht, de oorzaak en het gevolg, het mechanisme en het decor, de binnenkant en de buitenkant, de "manipulator" en het "object". Alles is echt, niets is schijn.

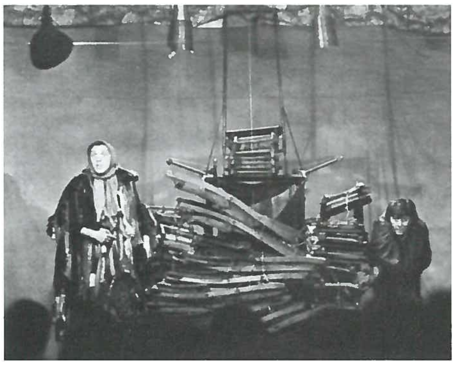

"De gek en de non" - Tadeusz Kantor

Een van de propagonisten van deze strekking is Tadeusz Kantor. De objecten voor zijn theaterproducties zijn vooral boeiend omwille van de inhoudelijke betekenis en de functie die Kantor er zelf aan geeft.

In het traditionele theatergebeuren is het object een "rekwisiet" dat de acteur helpt. Kantor is al lang geboeid door het voorwerp (cfr. zijn studies beeldende kunsten). In zijn theaterstukken gebruikt hij het object als tegenspeler van de acteurs; ze zijn evenwaardig. Ontnomen uit de dagelijkse werkelijkheid zijn de objecten meestal vervaardigd uit hout en metaal en eenvoudig van vorm. Een boeiend voorbeeld is zijn "vernietigingsmachine" die in 1963 in het theaterstuk "De gek en de non" van S.I. Witkiewicz wordt gebruikt. De kleine scène is bijna helemaal ingenomen door een hoop vouwstoelen, vergrijsd door stof en wind, versleten, onderling verbonden door ijzeren draden, die het geheel doen bewegen.

Dit geeft een gamma aan gebruiksmogelijkheden; het lijkt een automatisch dier, gek, komisch, tragisch. Dit object beheerst de ruimte in die mate dat de acteurs er tegen moeten vechten om hun eigen rol waar te maken.

Machine en kunst.

Het is duidelijk dat sommige strekkingen uit de kunstgeschiedenis de ontwerpers van toneelmachines hebben geïnspireerd. Vele jaren na Da Vinci heeft de problematiek van beweging, ruimte en tijd een ommekeer teweeggebracht in de kunst. Gepassioneerd door de moderne technologie (beweging-snelheid-ritme) trachten de futuristen in het begin van de 20ste eeuw aan een statisch schilderij een dynamische inhoud te geven.

De kubisten ontleden de beweging door op dezelfde doeken volumes vanuit verschillende standpunten en momenten te tonen, en bevrijden aldus de schilderkunst van het klassieke perspectief.

Maar het is Marcel Duchamp die in 1912 met zijn "Naakt de trap aflopend" en een jaar later met de "ready-made" de vragen stelt die aan de oorsprong liggen van de huidige polemieken. Alles is Kunst, dus is alles mogelijk. De dadaïsten, het surrealisme, het patafysische, van Calder tot Tinguely, van Fluxus tot Gilbert & George: allemaal zijn ze geboeid door de beweging, allemaal stellen ze de techniek en de machine die hiervoor gebruikt wordt opnieuw in vraag.

De machine zelf is slecht behandeld geweest. Door de machine aan te vallen heeft men eigenlijk de maatschappij en haar spelregels belaagd: de politiek, de consumptie, de televisie, de telefoon, de informatie, de tijd.

Machines om te schilderen zijn hier een voorbeeld van. Zoals deze van Alfred Jarry waarmee men in enkele minuten alle muren van een lokaal met één beweging kan herverven. Of die van Tinguely die een afwisselende beweging gebruikt, en ons toont dat een kunstwerk geen afgewerkte creatie is maar zelf een vrij in te vullen object, zoals beschreven staat in het "Manifest van het machinisme" van Bruno Munari (1952), als een soort conclusie na de serie "nutteloze machines" die hij in de jaren '30 realiseert.

Ontwerpers van machines vindt men in alle culturen en disciplines. Regisseurs, constructeurs, beeldende kunstenaars, uitvinders, gepensioneerde onderwijzers, ... maken machines.
Eén ding hebben ze gemeen: de onveranderde wil om niet in een systeem, een norm, gecatalogeerd te worden. Vrijheid is hun belangrijkste norm.
Ook de machines die zij maken, stralen die vrijheid uit. Meestal wil dit soort kunstenaars ook niet "te" ernstig genomen worden, net zoals hun projecten die met de nodige afstand en humor moeten bekeken worden. Niets is echt belangrijk, want dit weegt te zwaar!
Dit vrijheidsverlangen is als het ware de sleutel die toegang geeft tot deze expressievorm.En zo kan de machine haar artistieke functie vervullen.

Het is geen toeval dat de meest aangebrachte voorbeelden in het boek, bewegende elementen uit de Royal de Luxe producties zijn, daar de auteur al vanaf 1983 met het gezelschap samenwerkt. Belangrijk is de opvatting van artistiek leider Jean-Luc Courcoult : het theater is de enige driedimensionale kunstvorm. Televisie, video en film zijn dan ook verboden in hun voorstellingen.
In 1984 bouwen zij een lichtmuur met 1 200 autolampen.
Ook een andere productie, "La véritable histoire de France" is bepaald spraakmakend.
De geschiedenis is opgetekend in een boek van negen ton. De arme acteurs die de bladen moeten omdraaien, hebben touwen nodig om hun titanenarbeid rond te krijgen.
Voor de voorstelling "Le péplum" bouwen de decorbouwers op de Sint-Truidense markt drie piramides van zeven meter hoog met een sprekende sfinx. Tijdens de opvoering verspreidt een ventilator achtereenvolgens de geur van jasmijn, zuurkool, mandarijntjes, de zee en pizza. Alles door elkaar, ver en nabij, oud en recent.
"Le péplum" parodieert de klassieke mythologieën en knipoogt tegelijkertijd naar groots opgezette Hollywoodfilms uit de jaren '50.
In Antwerpen zien wij in 1999 "Petits contes nègres titre provisoire", negen verhalen die zich in Afrika afspelen. Een opvoering met onder meer marionetten van één tot twee meter hoog, die vaak door vier of vijf "puppeteers" worden bewogen.
In 1999 bouwen zij "Le beau manège", een lekker ouderwetse kermismolen. Niet gemaakt uit plastic en zonder aan en uit floepende gekleurde spots. Niemand die in de micro raaskalt, geen nep-muziek, geen "flosh", alhoewel why not? De houten voertuigjes hebben de vorm van een mier, een neushoorn, een schildpad of kikker. Er is een oude fiets met supergroot voorwiel en piepklein achterwiel en een vliegmachine die van Da Vinci had kunnen zijn. De kinderen manipuleren hun eigen voertuig met allerlei stangen; ze laten vleugels wapperen of poten steigeren.

"Le grand livre de la véritable Histoire de France" - 1990 - Royal de Luxe

"Colosse du Péplum" - *1995* - Royal de Luxe

"Mur de lumière" - 1984 - Royal de Luxe

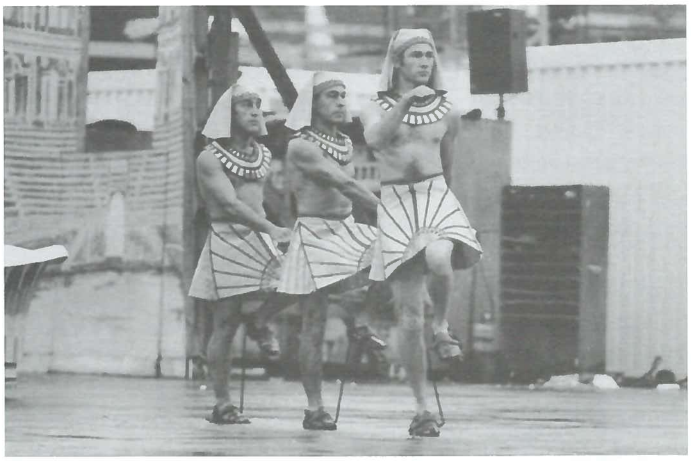

"Machine à marcher" - 1995 - Royal de Luxe

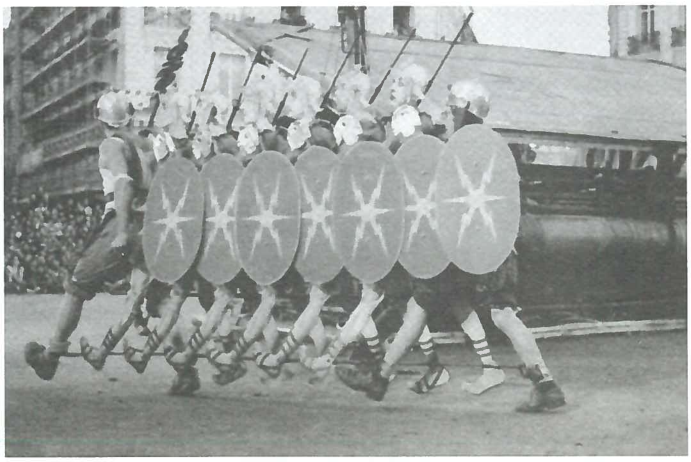

"Les Romains" - 1990 - Royal de Luxe

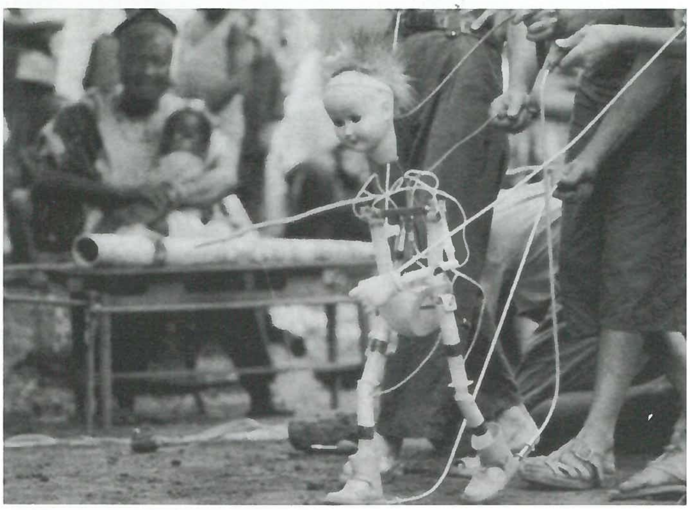

"Toys" - 1998 - Royal de Luxe

"Mecaniek" - 2001 - Froe Froe

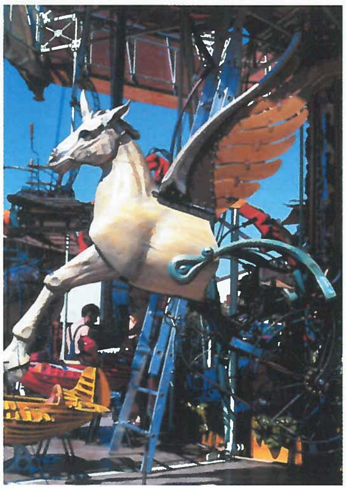

"Le cheval volant" - 1999
François Delarozière

Voor "Zomer te Antwerpen" bouwen zij een nieuwe molen waar veel technisch vernuft bij komt kijken: de voertuigjes moeten in evenwicht zijn en ze mogen elkaar niet in de weg zitten. Ze moeten kunnen bewegen maar mogen niet onveilig zijn. Ook aan de afwerking is veel aandacht besteed: bovenaan hangen frontons met sierlijk houtwerk, collages van oude ingekleurde, uitvergrote foto's. De schaaltekeningen van de dieren in het boek, getekend door Delarozière, zijn kunstwerkjes op zich.
In 2001 reist Royal de Luxe naar China en laat zich daar beïnvloeden door de plaatselijke fabels. Die halen ze door een multiculturele filter, het resulaat proeft als een gerecht uit de fusionkeuken: "Petits contes Chinois revus et corrigés par les Nègres".
Op het Eilandje in Antwerpen wordt een heuvel gelegd van geel grind met links en rechts een grote tent, daartussen een gaaf aangeharkt speelvlak dat bij nader inzien zo lek blijkt als een zeef.
Uit minstens twintig verborgen openingen worden verrassende effecten gelanceerd, van een vuurspuwende berg en draak tot 10 meter Chinese Muur, wandelende Spookridder en de applausmachine (een fiets met een paar klepperende handen op gemonteerd).
Essentieel bij Royal de Luxe is dat zij geen effecten brengen omwille van de effecten. De effecten moeten de poëzie van de verhalen ondersteunen.
Enkele Vlaamse producties worden ook vermeld in het boek o.a.: "Tchiek" van Theater Froe Froe.
In 2001 lanceert dit figurentheater een nieuwe stijl: het humororistisch theater.
Humor en horror, maffe effecten en magie macabre vormen de ingrediënten van een wervelende voorstelling. De acteurs verstoppen zich niet achter de poppen. De maquettes die met een videocamera uitvergroot worden tot grote beelden, staan op het podium opgesteld, de mechanismen van de voorstelling blijven te allen tijde zichtbaar.

Natuurlijk is het boek geen encyclopedie en zijn er in het theaterlandschap nog mensen die creatieve en technische know-how weten te combineren, maar Delarozière's aanpak getuigt van liefde voor zijn werk.
Tekenend hiervoor is zijn uitspraak:

"Celui qui ne partage pas son savoir
n'a plus rien à inventer,
il est déjà mort.

Vrij vertaald:

"Degene die zijn kennis niet deelt,
heeft niets meer uit te vinden,
hij is al dood.

François Delarozière

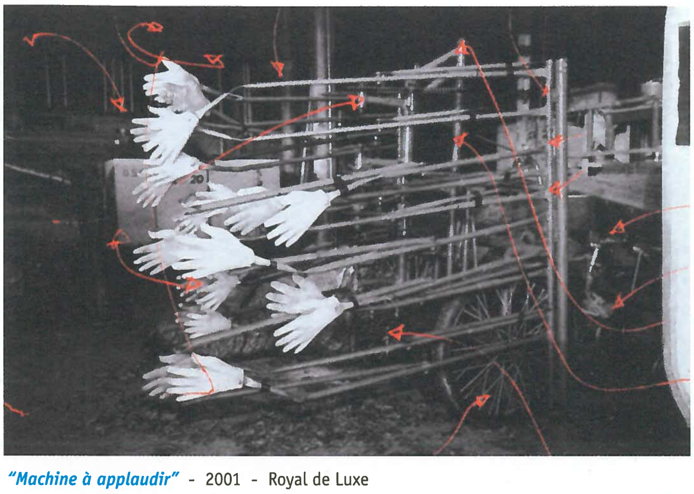

"Machine à applaudir" - 2001 - Royal de Luxe

Boek:
"Le Grand Repertoire"
Machines de Spectacle
Auteur: François Delarozière
Dépôt légal: september 2003
Nr. uitgever: 5205,
ISBN 2-7427-4493-2
F7 9963
20 euro TTC France

Rigging

Stage engineering

Architects
and designers

Lighting

Audio / Sound

Security

Training

Service providers

JTSE 2003

JOURNÉES TECHNIQUES DU SPECTACLE ET DE L'EVÉNEMENT

ONLY DEDICATED TO SPECTACLE

For the first time in Paris,
an international technical show dedicated
to rigging and stage engineering

Pavillons de Bercy - Paris (75012)
November 25th and 26th 2003

Congress and discussion about stage rigging, international show and workshops

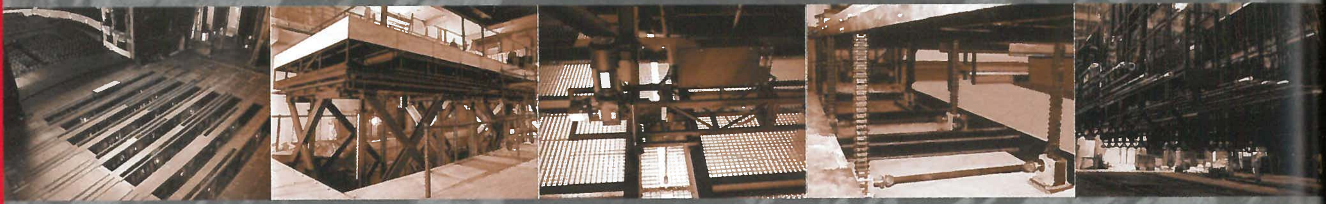

For any information

General business coordination

tions AS
rue Crucy
00 Nantes - France
one: + 33 (0)2 40 48 64 24
:+ 33 (0)2 40 48 64 32
nail:
editions@wanadoo.fr

VAKBEURS THEATERTECHNIEK

Dé ontmoetingsplaats voor iedereen die meer wil weten over de technische faciliteiten rond podiumkunsten en zakelijke evenementen zoals licht, geluid, trekkenwanden, tribunes, hijstechnieken, theatertextiel, meubilair etc.
Vrije toegang voor bezoekers!

Reserveer uw plaats op de beursvloer

VAKBEURS THEATER TECHNIEK

Op **www.vakbeurs-theatertechniek.nl** vindt u alle informatie over deze beurs. Voor zowel bezoeker als standhouder. Bel voor meer info met het Secretariaat: (071) 301 05 94 of stuur een e-mail: info@vakbeurs-theatertechniek.nl

9e Vakbeurs Theatertechniek 26, 27 en 28 januari 2004, Statenhal, Den Haag

TREFPUNT VOOR PROFESSIONALS

TECHNOLOGY COMMISSION OISTAT
BERLIJN, DUITSLAND, 7-9 MEI 2003

VERSLAG IVO KERSMAEKERS

Websites

De voorbije jaren werd duidelijk dat de initiatieven van de commissie om informatie door te spelen aan haar leden, dikwijls werden achterhaald door de steeds grotere mogelijkheden van het Internet.

Ongeveer alles is op het Internet te vinden, maar meestal weet men niet waar te zoeken.

Aan de andere kant hebben veel ledenlanden een eigen website, zoals bvb. de BASTT website, maar door taalverschillen is het vaak moeilijk om de websteks van andere landen te raadplegen.

Waarschijnlijk bevat de site van het Oostenrijkse of Slowaakse OISTAT center onschatbare informatie, zeker voor wie in dat land moet gaan toeren, maar voor wie de taal niet machtig is, blijft ze ontoegankelijk.

Daarom wil men er in de eerste plaats voor ijveren dat elk land op zijn website een Engelstalige startpagina zou voorzien. Op de Technology Commission bladzijden van de OISTAT site zouden er anderzijds zoveel mogelijk interessante links en informatie moeten geplaatst worden.

In eerste instantie wordt hierbij gedacht aan DIN-normen, veiligheidsrichtlijnen enz. Kortom, alles wat interessant is voor de internationale theatergemeenschap.

We stellen onze lezers en leden dan ook de vraag: weten jullie interessante links, of zijn jullie zelf op zoek naar iets, laat het ons weten via bastt@bastt.be.

Signs

Er kwam een vraag uit Japan over de internationale uniformiteit van verplichte pictogrammen in het theater.

Na discussie bleken er nogal wat verschillen te zijn tussen de verschillende continenten, zelfs binnen de EG of de verschillende staten van de USA.

Er wordt een werkgroep opgericht om de verschillende pictogrammen te verzamelen en met elkaar te vergelijken, alvorens aanbevelingen te doen.

Architectuur

Op de volgende Toronto World Stage Design Exhibition 2005 zal de Architectural Commission jonge theaterarchitecten begeleiden.

Onze eigen, vaak slechte, ervaringen met theaterarchitecten indachtig, biedt de technology commission haar diensten aan om deze beginnende architecten wegwijs te maken in de praktische consequenties van hun ontwerpen.

Vliegende Hollander

Berlijn is de stad van de vele opera huizen. Daarom biedt de DTHG ons een rondleiding en een voorstelling van de Vliegende Hollander aan in de prestigieuze Deutsche Oper Berlin.

Dit gezelschap is gehuisvest in een reusachtig jaren '60 complex waarin ook repetitiezalen en ateliers zijn ondergebracht.

Precies tijdens ons bezoek, werd besloten om de verschillende ateliers van de Berlijnse opera's samen te voegen, wat uiteraard een flinke discussie voor en tegen uitlokte.

Congres programma

Op Showtech was ook een uitgebreid discussieprogramma voorzien met veel belangrijke internationale sprekers.

Helaas was er te weinig tijd al deze lezingen te volgen en kon ik er enkel de interessantste uitpikken zoals die over multifunctionele ruimtes. Het gaat hier niet om de Vlaamse "polyvalente zalen", maar om reusachtige schouwburgen waarbij hele balkons opgetakeld en rondgereden worden, en die bovendien - zoals in Californië - ook nog eens aardbevingbestendig zijn.

Ook de lezing over "de internationalisering van de wereld van evenementen en theater" was zeer interessant.

Deze behandelde de technische consequenties van grote reizende shows en licentie producties en de invloed op de architectuur van nieuw te bouwen zalen.

Showtech beurs

Uiteraard was de Showtech beurs ook een belangrijk gegeven in het geheel van de organisatie.

Een aantal trends was duidelijk merkbaar:

LED's

Het gebruik van de LED wordt meer en meer geïntroduceerd in de belichtingsapparatuur.

Vooral in decoratie-elementen; vloeren, strips enz. wordt gretig gebruik gemaakt van een combinatie van rode, groene en blauwe LED's die een RGB kleurenmenging mogelijk maken.

De ontwikkelingen van nieuwe, zeer lichtsterke LED's maakt het ook mogelijk deze technieken in spotarmaturen in te bouwen, en hoge lichtopbrengsten te halen met een relatief laag stroomverbruik.

Een trend die zeker een grote toekomst tegemoet gaat.

Mechanisering en Computersturing

Overal op de beurs zien we steeds snellere gemotoriseerde kettingtakels.

Tegelijk zien we steeds preciezere en gecompliceerde sturingen en sturingssoftware voor deze takels.

Hierdoor wordt het mogelijk opgehangen structuren de meest ingewikkelde bewegingen te laten uitvoeren.

Het moment dat de combinatiesturingen en individuele motoren de klassieke trekken zullen verdringen lijkt heel dichtbij...

Gadgets

De leuke dingen op zo'n beurs zijn natuurlijk de kleine handigheidjes.

Twee dingen die opvielen:

• Staalkabel in verschillende diktes, maar dan door en door zwart!

Bijbehorend alle mogelijk harpstukjes, losse schakels, sjekels enz., ook zwart.

Verkrijgbaar bij C. Adolph Bühnenbedarf, ook een firma waar allerlei typische decorelementen zoals coupilles, opdraaiwielen, fretboren, decorremmen e.d. kunnen gekocht worden.

• Doekenklemmetjes, bestaande uit twee stukjes plastiek, waartussen een doek kan geklemd worden, zodat het kan opgehangen of opgespannen worden zonder het doek te beschadigen.

De klemmen kunnen ook makkelijk weer losgemaakt worden.

Beschikbaar in twee verschillende maten, waarvan de grootste tot 100 kg kan dragen.

Verkrijgbaar bij Hall Stage.

BASTT-NIEUWS

CURSUS KLANK EN GELUID

Deze cursus is bedoeld voor ervaren polyvalente technici die zich willen specialiseren in klank en geluid.

Deel 1

Luidsprekers en versterkers.

1. Algemene akoestische kenmerken en basis begrippen
Psycho-akoestische kenmerken en fenomenen
Versterkers: soorten en toepassingsgebieden
2. Luidsprekers: types en toepassingsgebieden
Luidsprekerkenmerken zoals spreiding, gevoeligheid, drop van luidheid, e.d.
3. Luidsprekers: vervolg
Concept: konkreet uittekenen en berekenen van installaties, geschikt voor specifieke toepassingen.
4. Hands on: demo's, tests, computer design van installaties.

Docent: Daniël de Bouck
Tijdstip: maandagen 3, 10 , 24 november 2003 en 1 december 2003 telkens van 10.00 tot 17.00 uur.
Plaats: CC Ter Vesten, Zwarte Dreef 2, B-9120 Beveren.
Maximum aantal deelnemers: 16
Prijs (incl. lunch):
BASTT-leden: 280 euro, Niet-leden: 310 euro

Deel 3

Mengpanelen en randapparatuur

Bespreken van Mengpanelen, Compressor, Limitor, Noise Gate, EQ., Hall, Delai, CD, Dat, Mini Disque.
Docent: Raf Lenssens
Tijdstip: Maandagen 15, 22 december 2003, en 5, 12, 19, 26 januari 2004 telkens van 10.00 tot 17.00 uur.
Plaats: CC Ter Vesten, Zwarte Dreef 2, B-9120 Beveren
Maximum aantal deelnemers: 16
Prijs (incl. lunch):
BASTT-leden: 405 euro, Niet-leden: 435 euro

Deel 2

Microfoons en toepassingen akoestiek

Docent: Eric Sierjacobs
Tijdstip: Woensdagen 4, 11, 18 en 25 februari 2004 telkens van 14.00 tot 21.00 uur.
Plaats: CC Ter Vesten, Zwarte Dreef 2, B-9120 Beveren
Maximum aantal deelnemers: 16
Prijs (incl. lunch):
BASTT-leden: 220 euro
Niet-leden: 250 euro

Evaluatie:

Dit aanbod komt in aanmerking voor de vereiste vorming in het kader van de vormingsplicht voor ambtenaren. Het attest wordt uitgereikt op basis van de volgende evaluatiecriteria:
- aanwezigheid
- actieve participatie

Info en inschrijvingen:

Het bedrag kan overgemaakt worden op rekening nr. 402-5525161-38 van BASTT met vermelding
'cursus Klank en Geluid'.
Men kan voor deze cursus ook per deel afzonderlijk inschrijven.
Inschrijven kan tot 1 oktober 2003
Voor bijkomende inlichtingen kan men zich wenden tot het BASTT-secretariaat

CURSUS FILMPROJECTIE

Deze cursus richt zich tot polyvalente technici die zich willen specialiseren in filmprojectie.
Theorie wordt geïllustreerd met praktijk. Daarnaast worden vragen uit de praktijk behandeld. Na inschrijving zal contact worden opgenomen met de deelnemers om te kunnen inspelen op concrete vragen en problemen.

Docent: Isidor Saliën (RITS)
Overzicht van het programma:
De inhoud is gebaseerd op de 35 mm filmprojectie.
De voorzien aspecten:
- formaten geluid dolby, SR, stereo, Dolby-SR
- formaten film Pano, Scoop, hoe herkennen we ze?
- waarop letten bij projectie film?
- onderhoud van projector.
- enkele voorkomende gebreken en problemen.

Tijdstip: 10 oktober 2003 van 10.00 tot 13.00 en van 14.00 tot 16.00 uur
Plaats: CC Zwaneberg - Bergstraat 133 A - B-2220 Heist-op-den-Berg
Maximum aantal deelnemers: 10
De cursus kan hernomen worden indien meer deelnemers.
Prijs (excl. lunch):
BASTT-leden: 80 euro, Niet-leden: 110 euro
Evaluatie:
Dit aanbod komt in aanmerking voor de vereiste vorming in het kader van de vormingsplicht voor ambtenaren. Het attest wordt uitgereikt op basis van de volgende evaluatiecriteria:
- aanwezigheid
- actieve participatie

Info en inschrijvingen:

Het bedrag kan overgemaakt worden op rekening nr. 402-5525161-38 van BASTT met vermelding 'cursus filmprojectie'.
Inschrijven kan tot 20 september 2003
Voor bijkomende inlichtingen kan men zich wenden tot het BASTT-secretariaat.

BELANGRIJK:

We proberen het bijscholingsaanbod aan haalbare prijzen te organiseren. Daarom rekenen we er op dat wie inschrijft, ook deelneemt. Tijdens de voorbije jaren hebben we enkele negatieve ervaringengehad met laattijdige annulaties. Daarom deze afspraak:
- wie een maand vooraf annuleert, krijgt alle kosten terugbetaald
- wie 14 dagen vooraf annuleert, krijgt 50% terug, wie nog later annuleert, betaalt de volledige prijs.

Wij hopen op uw begrip.

IN MEMORIAM

Zoals bloesems voor de vorst,
zo ben je vroeg gegaan.

Op 21 juni 2003 overleed onze vriend en lid van de Raad van Bestuur **Piet Verschelden** , hij was 57 jaar. De eerste contacten die Piet had met BASTT schetsten ons al een beeld van wat hij altijd zou blijven doen, zich ten dienste stellen.
Spontaan kwam hij helpen bij de voorbereiding in 1985 van de benefietavond "A night to remember" in de Ancienne Belgique. Zijn inzet ging niet ongezien voorbij en weldra kwam hij ook de Raad van Bestuur van BASTT vervoegen. In de vergaderingen was hij steeds pienter en attent, "to the point". Poespas was aan hem niet besteed.
Hij sprak vooral over twee thema's die hem nauw aan het hart lagen: zijn beroep van geluidstechnicus, en de bezorgdheid voor het welzijn van zijn werkmakkers en hun problemen in het huis waar hij werkte.
In de loop van de jaren bouwde hij samen met Eric, Chris en Raf, de cursus Klank en Geluid uit. Het werd een degelijk gestructureerde cursus die nog steeds door menig theatertechnicus als basisdocument geraadpleegd wordt.
Inzet in de vereniging was voor hem geen leeg begrip.
Adviezen in verband met geluid gaf hij nauwgezet door. Bij theatertechnische manifestaties sprong hij steeds in de bres voor de nodige technische omkadering.
Op onze contactdagen genoot hij van de discussies en gesprekken met de leden en het gezellig onderonsje achteraf.
Rondleidingen in de Muntschouwburg volbracht hij met zwier en fierheid, het was tenslotte ook zijn huis. Als Vlaming verdedigde hij er ook zijn rechten.
Er was maar één moment in het jaar dat hij voor niemand bereikbaar was, met carnaval.
Daar had hij zoals menig Aalstenaar duidelijk pret in.
Ook het laatste jaar, indien de omstandigheden het enigszins toelieten, hield hij er aan de maandelijkse vergaderingen van de Raad van Bestuur bij te wonen. Hij deed dit met een bewonderenswaardige wilskracht en strijdvaardigheid.
Hij nam zelfs de tijd om, als ik het door mijn job soms zwaar had, me een schouderklopje te geven wat me de nodige energie gaf om voort te doen.
Wij hebben weinig tijd gekregen om afscheid te nemen.
Wij sprokkelen nu, samen met zijn familie en vrienden, alle mooie herinneringen samen en koesteren ze.

Rose Werckx

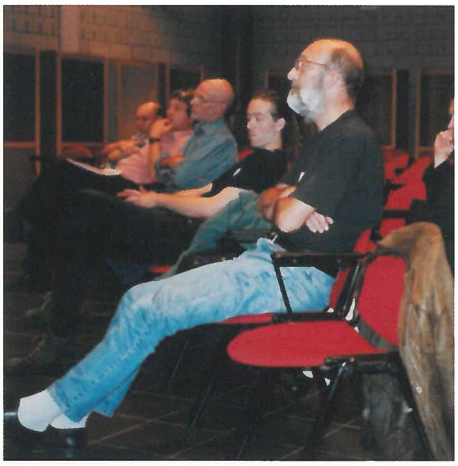

"Als ik weet dat ik morgen sterven moet, zal ik vandaag mijn boompje planten."
Marc Phlippo

Op 15 juni 2003 overleed **Marc Phlippo** , de "lichtman", aan een moedig gedragen langdurige ziekte.
Op zijn begrafenis kreeg elkeen een prachtig uitgegeven boekje, vol historiek, anekdotes en foto-'s van Marc.
Marc werd geboren op 14 juli 1940 in Antwerpen. Haast zijn hele leven stond in functie van zijn gezin en de lichtfirma, een bedrijf dat hij samen met zijn vader heeft opgericht en groot gemaakt. Ook Bastt lag hem nauw aan het hart, wij konden steeds rekenen op zijn hulp en wijze raadgevingen, hij werkte ondersteunend - soms ook streng - maar steeds met veel humor.
In zijn laatste maanden stelde Marc zelf zijn afscheidsviering samen. Sommige mensen vonden dit maar vreemd, zelfs luguber. Voor Marc maakte het gewoonweg deel uit van het leven; een manier om nog eens na te denken, herinneringen boven te halen en te filosoferen over het leven en de dood die daar integraal deel van uitmaakt.
Hij kreeg daarmee kans zijn levensfilosofie uit te leggen. Vele mensen bewonderden zijn optimisme, zeker in zo'n periode. Los van dit alles fantaseerde en plande hij nog elke dag voor de toekomst.
Dit was dan ook een van Marc's sterkste kanten. Zijn fantasie, zijn optimisme, het maken van plannen op lange termijn, zelfs al wist hij dat hij deze strikt realistisch misschien niet meer zou kunnen uitvoeren. "Als ik niet meer kan plannen", zei hij, "dan ben ik dood. Als ik weet dat ik er binnen een paar maanden niet meer zal zijn, moet ik toch nog jaren vooruit kunnen plannen. Ik moet kunnen fantaseren."
Hij had duidelijke plannen met het bedrijf, uitgewerkte en doordachte ideeën voor een nieuw gebouw en gaf hiermee ook waardevol advies aan z'n kinderen en personeel. In al die plannen zag hij zichzelf nog aanwezig. Daarom ook heeft hij volgens ons veel langer geleefd dan de dokters voorspelden, en daarom zal hij voor ons altijd blijven voortleven. Dikwijls zei hij, "IK BEN EEN GELUKKIG MENS, en ben dat ook altijd geweest, zelfs in de moeilijke momenten".

Wij wensen Marc een hemel vol regenboogkleuren en zijn familie veel sterkte toe.

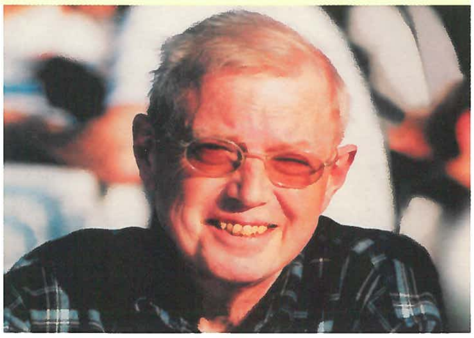

B BOEKEN

Tussen De Dronkaerd en Het Kouwe Kind
150 jaar Nationael Tooneel - KNS - Het Toneelhuis

De première van de Dronkaerd door Het Nationael Tooneel in het Théâtre de Variétés in Antwerpen op 6 oktober 1853 betekende de start van het Nederlandstalige beroepstoneel in Vlaanderen. Tussen die première van het Nationael Tooneel, over de activiteiten van de Koninklijke Nederlandse Schouwburg, tot Het Kouwe Kind, de laatste voorstelling van Het Toneelhuis in een regie van Luk Perceval op 27 juni 2003, liggen honderdvijftig boeiende jaren toneelgeschiedenis. Vele schitterende hoogtepunten en ook een aantal donkere dalen.
Ter gelegenheid van dit honderdvijftigjarige bestaan schreven de professoren Toon Brouwers, Luk Van den Dries, Frank Peeters, Jaak Van Schoor en Jozef De Vos een jubileumboek over deze geschiedenis, prachtig geïllustreerd met authentiek beeldmateriaal.
Dit jubileumboek biedt een uitstekende gelegenheid om het verleden weer onder de aandacht te brengen. Wie waren de hoofdrolspelers, waar en hoe werd theater gemaakt, welke stukken stonden op het repertoire, wat was de maatschappelijke positie van de theatermakers... Wat was hun verhouding met de andere theaters in Antwerpen? Een heleboel vragen die stuk voor stuk een uitnodiging zijn om op zoek te gaan naar de verste voorgeschiedenis van wat nu Het Toneelhuis is.

Voor meer info en/of bestelling van het boek kunt u terecht bij:
Het Toneelhuis,
Jodenstraat 3, B-2000 Antwerpen
Tel.: 03 224 88 00 (kantooruren)
Fax: 03 224 88 01
E-mail: communicatie@toneelhuis.be
(Voordeelprijs: 35 euro (zonder verzendingskosten) i.p.v. 45 euro). Het jubileumboek is een uitgave van 288 pagina's, met harde kaft, rijkelijk geïllustreerd met 200 authentieke foto's.

Tone Brulin : een uitzonderlijk theaterleven

Onlangs verschenen twee publicaties van en over Tone Brulin. De eerste is een cahier van het Unesco Centrum Vlaanderen, *Tone Brulin*, met bijdragen van Vic Anciaux (een amateurtoneelspeler in zijn tijd) en de theaterwetenschapper Jaak van Schoor. Het cahier bevat ook de tekst van het theaterstuk *De O.L.V. der Krabben* van Brulin zelf. Zowel de inhoud als de vorm van dit stuk zijn typisch voor Tone Brulin: wie van ons kent nog het profetische, baanbrekende werk van de Braziliaanse Unesco-ambtenaar Josué de Castro (het schokkende *The Geography of Hunger* uit 1952 en de gruwelijk realistische roman *Crabs* uit 1970)?
En welke geëngageerde theatermaker kan zo'n thema brengen - arme mensen die leven van krabben die op hun beurt leven van lijken en excrementen - zonder ofwel cynisch ofwel ergerlijk militant over te komen.

Unesco Centrum Vlaanderen, Antwerpen, 86 blz., 10 euro.

Tone Brulin , Luchtmens (de kartonnen neus)

De tweede publicatie is de autobiografie van Brulin met als titel *Luchtmens (De kartonnen neus)*.
Het is een grillig boek, waarin je verhalen krijgt over zijn jeugd (Brulin werd in 1926 geboren in de Antwerpse Seefhoek) en over zijn internationale carrière, theoretisch-poëtische bespiegelingen over kunst en kunstenaars, een volgens mij fictieve "Brief van een klasgenoot" aan de uitgever, en fragmenten ("snippers", noemt Brulin het) uit het hoorspel *A Joe of Honour* (naar jew of honour, erejood), waarin de belangrijkste elementen van zijn leven en werk samenkomen. Dit boek is een schatkist van portretten en inzichten uit de artistieke scène van de jaren veertig tot tachtig.

Paradox Pers, Antwerpen, 208 blz., 20 euro.

Theater
Handboek voor toneelmakers en toeschouwers

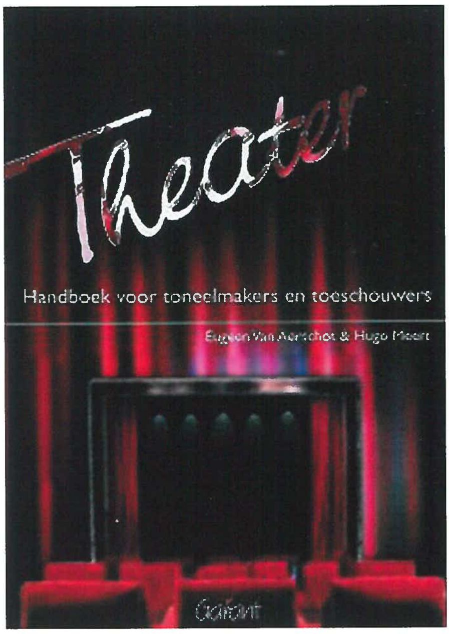

Door uitgeverij Garant NV (Antwerpen-Apeldoorn) werd vorige maand het boek THEATER van Eugeen Van Aerschot (auteur-regisseur) en Hugo Meert (docent en dramaturg-regisseur) uitgebracht.
Dit markante boek is vooral een informatieve handleiding bij alle aspecten van het theater. Hoe komt theater tot een voorstelling?
Omdat dit boek praktijkgericht is, werd als basisstructuur gekozen voor het productieproces, dat begint bij de dramaschrijver en eindigt bij de voorstelling.
Het boek bevat zes uitgebreide hoofdstukken:
1. DE AUTEUR: Historiek - Schrijven van drama – Zelfimprovistaie - Auteursrecht.
2. DE DRAMATURG: Historiek - Functies van een dramaturg.
3. DE REGISSEUR: Historiek - Functies van de regisseur - Elementen waarover de regisseur beschikt.
4. DE ACTEURS: Historiek - Het scheppend gegeven - Opleidingen.
5. DE TECHNIEK: Scenografie – Decor – Rekwisieten – Kostumering – Grime – Belichting - Geluid en muziek.
6. DE VOORSTELLING: Peter Brook en RRA - Onderdelen van de voorstelling.

Dit boek, met talrijke illustraties en foto's, is een must voor iedereen die met toneel begaan is. Het kan besteld worden door overschrijving van 39 euro + 3 euro verzendkosten op rekening 061-9731610-65 van Eugeen Van Aerschot met vermelding: THEATER.

tijdschrift over theater, dans
etcetera ●●●
alle info en meer:
http://etcetera.vgc.be

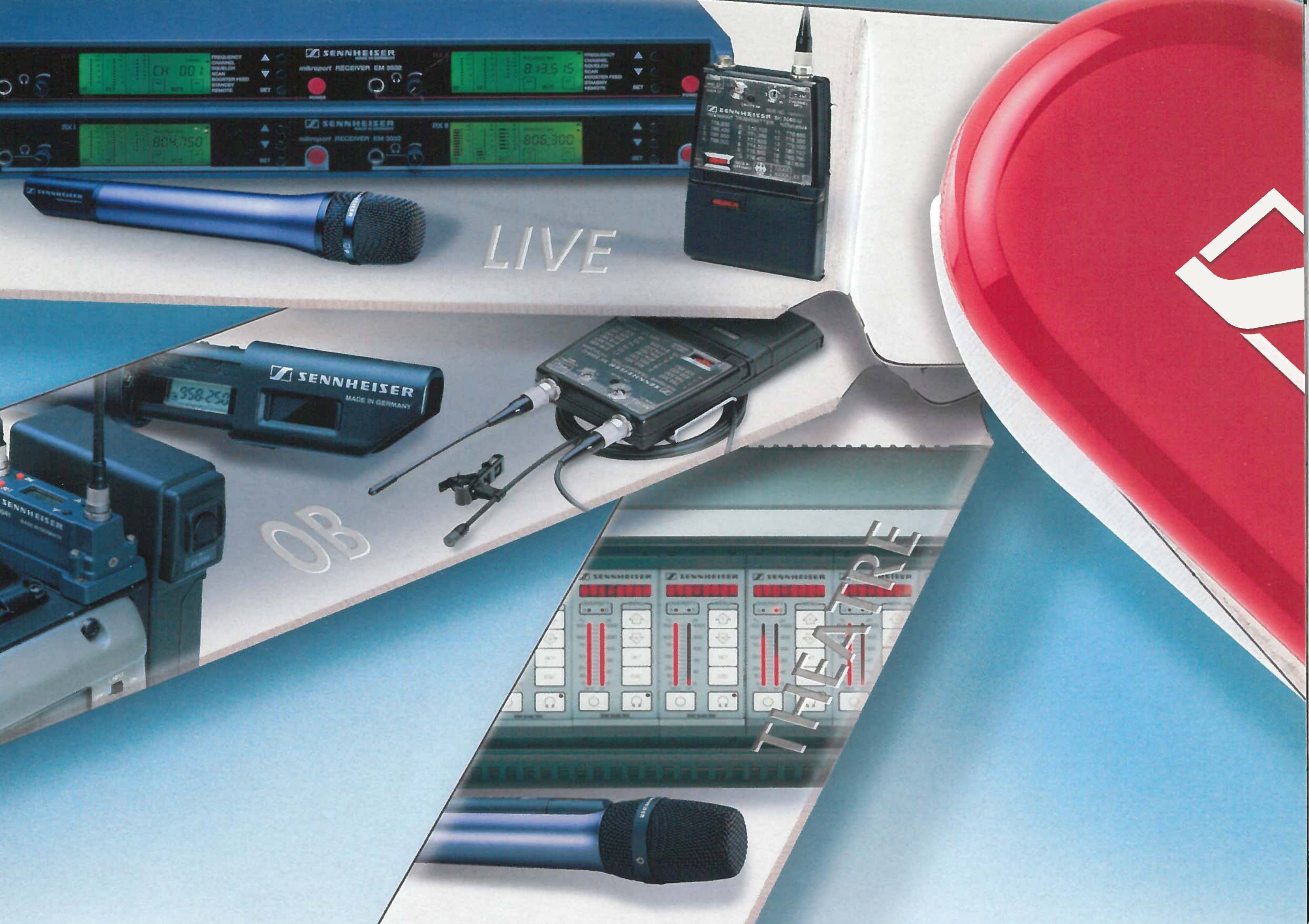

UNLIMITED POSSIBILITIES

Sennheiser is a household name for the highest quality professional sound systems available world-wide. With its incomparable range of cordless microphone systems, Sennheiser offers unlimited possibilities.

For live music, theatre and radio and TV broadcasts, Sennheiser provides exceptionally reliable and flexible performance in the most professional manner. The most advanced bodypack transmitters, discreet clip-on microphones, camera receivers for TV productions, modular multi-channel systems, and of course cordless in-the-ear receivers. Sennheiser offers the absolute highest quality in this area, as witnessed by the numerous awards it has won for its products.

But it's not just this unequalled product range that has taken Sennheiser to the top. Customers also draw great benefit from the project advice and technical support on offer. In this way, you can be certain that the Sennheiser equipment you purchase is the perfect match for your specific wishes.

And above all, don't worry a single moment about the frequencies to use. Whatever your requirements, Sennheiser will take care of them for you.

Just about every musical and theatre production on the planet makes use of Sennheiser audio systems. Throughout the world, countless stage artists, theatres and congress centres have chosen Sennheiser.

Sennheiser - when it's got to work

SENNHEISER

Sennheiser Nederland BV, Tel: +31(0)36 535 84 44, Fax: +31(0)535 84 99, E-mail: info@sennheiser.nl
Sennheiser Belux bvba, Tel: +32(0)2/466 44 10, Fax: +32(0)2/466 49 20, E-mail: info@sennheiser.be

ALP LIFT
kwaliteit op hoogte
la qualité en hauteur
hoogwerkers
nacelles élévatrices
montageliften
nacelles
www.alplift.be
3003-002